aña 17 · 1 OKT. 1986
no. 7
sèptèmber 1986

SKOL & KOMUNIDAT

SIMAR
SINDIKATO DI MAESTRONAN DI ARUBA

pag. 17

Arubaanse en Nederlands-Antilliaanse literatuur in het Engels, pag. 10

E promé Kongreso di Sindikatonan Uní di Aruba, pag. 17

Voogdijraad di Aruba, un nesesidat!, pag. 18

Aruba no ta liber di droga, pag. 8

ENTREVISTA KU SRA. LINDA BADEJO-RICHARDSON, pag. 3

Rekomendashonnan di "Comicion Desaroyo San Nicolas" (CODESAN), pag. 13

Dutch Treat, pag. 7

GRAWATA, pag. 12

redaktie: c. tromp, h. oplaat, j van eer, t. pengel, j. pereira, k. augustin.

redaktie-adres: kantoor simar, sabana blanco 36.
bank skol & komunidat: a.b.n., banknr. 31.47.886.
layout en fotografie: r. de graaff.
drukker: vad.

simar, sindikato di maestronan di aruba, sabana blanco 36, pob 582, oranjestad, tel. 24219.

bestuur:
burny every,, presidente; mirella wijngaarden, sekretario; quito maduro, visepresidente; haime mata, tesorero; edgar boekhoudt, komisario.

SKOL & KOMUNIDAT

aña 17
no. 7 - sèptèmber 1986

sindikato di maestronan di aruba

PREISNAN PA ABONO RIBA SKOL & KOMUNIDAT PA AÑA 1986 (10 NUMERO)

- ☐ antias afl. 32,50
- ☐ hulanda ku bapor afl. 32,50
- ☐ hulanda ku avion afl. 55,—
- ☐ otro paisnan ku bapor afl. 32,50

nomber: ....
....
adres: ....
....

manda un chèk of deposita plaka riba kuenta bankario a.b.n. nr. 31.47.886.
manda e formulario aki pa:
skol & komunidat,
cashero 17, aruba, n.a.

Den luna di yüli Sol i Komunidat tabata na Kòrsou i a logra haña un sita ku Sra. Linda Badejo-Richardson, Ministro di Enseñansa di Antianan Hulandes. Un òf dos siman promé ku e entrevista a tuma lugar, e gabinete di Don Martina a tuma e desishon unilateral pa abolí e Areglo di Kooperashon, ku tabata eksistí for di 1-1-'86, entre Aruba i Antianan Hulandes.
Komo ku nos den enseñansa ta sinti e efektonan di un nonkooperashon kaba for di e tempo ku tabatin e konflikto di aviashon i pasobra nos, komo hende grandi i responsabel, ta weita e peligernan serio ku esei por trese riba tereno di enseñansa pa tur dos banda, pero spesialmente pa nos na Aruba, nos a purba haña sa di Sra. Badejo kon serio e asunto ta i ki posibilidatnan tin pa tòg sigui koopera na un of otro manera. Aunke nos no a logra e metanan aki kompletamente — nos tabatin mas òf menos 40 minüt so pa e entrevista — tòg nos ta kere ku ta importante pa nos publik'é.
Nos a haña e impreshon ku Señora Badejo tampoko no ta sinti su mes mashá felis ku e desaroyo negativo aki i nos ta spera ku su vos den gabinete Antiano por influensiá e otronan p'asina e polítika aki bai den un direkshon positivo atrobe mas pronto posibel. Pero, sabiendo ku enseñansa no tin hopi peso den pensamento di nos polítikonan, nos ta teme lo peor.

Sra. Linda Badejo-Richardson

Sra. Linda Badejo-Richardson:

"Mi ta lamentá henter e kos aki, pero kisas e mester a pasa; pa nos, despues, ripará i rekonosé ku nos no por biba sin otro ....."

"Un kos primordial, e M.S.R., no a funkshoná!"

S&K: "Ta intenshon di Gobierno di Antias pa abolí e areglo di kooperashon. Ki opinion señora ministro tin tokante e maneho aki?

Sra. Badejo: "Bon, laga mi klarifiká promé: mi no ta un politiko, mi ta un vakminister. Pero bon, nos ta den un konstelashon polítiko i nos tin ku biba ku e realidat polítiko.
E desishon ku a wordo tumá dor di mi gobierno pa abolí e "samenwerkingsregeling" ta basá riba e filosofia ku tanto Antias komo Aruba a wordo forsá den un "regeling" ku, manera ta parse, den práktika no ta traha. Nos no ta bisa ku Aruba ta malo; nos tampoko no ta malo, pero ya: no tin solushon. →

Un di e kosnan primordial den e "Samenwerkingsregeling" ta e "Ministeriële Samenwerkingsraad" (M.S.R.). E promé 6 lunanan Antias tabata na turno pa tin e "voorzitterschap".
Nos a yama varios reunion, pero Aruba nunka a bin, nò, nan a bin *un* biaha ..... Despues ku henter e krisis di aviashon, nan no a bin nunka, nan a nenga di traha hunto den M.S.R.
Un kos ku ta *primordial,* ta M.S.R.! Pero mi mester bisa ku e promé biaha ku gobierno Antiano i gobierno Arubiano a sinta na mesa, nos tur dos a bisa ku nos no ta di akuerdo ku e M.S.R., tur dos. Kiermen no ta un asunto di awor. Nos tur dos a bisa: tende un kos aki, nos kier wak un forma di kooperashon basá riba rèspèt mutuo, riba e boluntat pa kier kooperá i basá riba .... e gana di rekonosé ku nos tur dos mester di otro.
Awor, den práktika hopi kos fèrfelu a pasa nò, antó basá riba e echo — i esei ta un kos primordial den henter e asunto aki — ku eigenlijk asta e M.S.R. no a funkshoná — Antó banda di esei tin e akuerdo ku Aruba a sera ku Venezuela, ku ta bai tin konsekuensianan **masha "vergaand"** pa Antias, spesial pa e ruta Kòrsou - Aruba. Basá riba tur e kosnan ei nos Gobierno a disidí di hiba e "Samenwerkingsregeling", ... pa laga e porta habrí i ku e speranza ku e ambiente lo kambia, antó tanto Arubiano komo esun Antiano ta bai rekonosé al fin al kabo ku nos mester di otro. Kon ku bai bin: nos ta ruman, nos ta famia. Por ta ku nos por traha ku un kooperashon bilateral, no? Kisas un minister Antiano ku un minister Arubiano ..... pero no na e manera ku e tabata: reglá. Esei ta e kos fundamental: no t'asina ku nos no kier kooperá ku Aruba, pero mirando e eksperiensia ku nos tabatin .....

Kiko e konsekuensianan lo ta, segun sra. Minister, pa e kooperashon riba tereno di enseñansa pa tur dos pais?

Ami ta preferá di tin un ambiente un tiki mas trankilo. Mi kier sa ku den un ambiente mas trankilo nos **mester** kooperá, no solamente riba tereno di enseñansa, pero tambe p.e. tokante kultura, salubridat públiko ..... hopi otro kos. Si nos lo no tin nada, ningun kontakto ku Aruba — ku, "on the long run", mi lo lamentá mashá, pasobra no ta bal la pena pa nos sigui biba manera nos ta biba ku otro awor — e situashon ta bira hopi 'vervelend'. Un di e kosnan ta: ku bo ta pèrdè hopi energia, duplikando p.e. eksamennan; nos por a traha nan hunto. Mi sa ku tin varios hende ku ta haña ku nos mester traha nos mes eksamennan i laga Aruba kumpra nan por ehèmpel, pero .....

"Bo hende, mi hende i nan hende: tur ta papia e mesun idioma!"

Un otro kos ta ku nos no por tin e ora ei 'at all' e komishon di standarisashon di papiamento. Nos por sigui ku nos komishon i Aruba por sigui ku su komishon, pero esei ta di lamentá: ta **un** komunidat lingwístiko nos tin.
Antó kon ku bo kibra i kita otro kos politikamente: bo hende i mi hende i nan hende, tur ta papia e mesun idioma! Ta **un** komunidat lingwístiko nos tin, ku ta asina **chikito** i asina **úniko** den mundo; lo bira un tiki 'vervelend' si nos mester traha asina .....

E kalidat di enseñansa lo por bai atras tambe a konsekuensia di e falta di kooperashon?

Eh ....., mi no ta kere ku e kalidat 'echt' por bai atras, pero naturalmente ..... étikamente i moralmente ta para bon si, si nos por hasi kos hunto. Aruba tin 'expertise' i nos tin 'expertise' no, i nos mester di otro. Pero mi no ta wak un problema direkto akinan, pasobra nos tin un tiki mas 'expertise', no. A wordo sugerí na mi pa nos traha nos eksamennan, antó Aruba por haña nan tambe; pa no tin pleitamento tur ora èts. No, mi no ta kere ku e kalidat di enseñansa, pa Antias antó, lo bai atras.

Tabatin plannan kaba riba tereno di enseñansa, den e kuadro di e areglo di kooperashon?

Mi kier sa 'voornamelijk' e asunto di UNA, pero nunka eigenlijk nos no a bin na un klaridat den esei, bo sa.
Un otro kos, papiando di e kooperashon ku Aruba, ku ta di lamentá, ta e echo ku hopi palabrashon a wordo hasí, mi kier sa, entre un gobierno Arubiano i un gobierno Antiano ku no t'ei mas! Esei tambe a yuda na tur e 'onduidelijkheden' ku nos tin aworaki. Hopi kos a wordo palabrá, antó tin biaha, bo mes sa, hopi kos no ta wordo 'vastgelegd'.
I tambe: awor mi ta papia ku un totalmente otro tipo di persona — un persona ku mi tin mashá rèspèt p'e, ministro Croes — ku tin un 'invalshoek' totalmente otro ku esun ku a wordo akordá antes, b'a komprondé? Antó e ta un 'invalshoek' ku mi tin rèspèt p'e, pero tòg tabatin un desaroyo antes ..... i no lubidá: e amtenarnan a keda mesun kos. Esei tambe ta un faktor importante, pasobra minister Croes i ami ta dependé di e mesun amtenarnan di antes.

Pero konkretamente awor: nos por konkluí antó ku no a logra nada riba tereno di enseñansa?

Nò, no tin nada, nò, nò. No ta fout di Minister Croes, antó mi no kier bisa ku no

ta fout di mi, pero e tempo tabata ..... Nos tur dos a drenta den e periodo hopi 'vervelend'. — Ami a drenta kasi un luna despues ku e gobierno aki a sinta. Minister Croes tin — esei no ta un 'excuus' p'e — pero e tin un miyón di kartera bou di dje ..... ami tin algun tambe, pero loke e tin ..... antó mi ta kere tambe ku el a drenta un gobierno ku ta hopi difísil. Pasobra ami a mira e gobierno Arubiano aki den e promer i úniko reunion di M.S.R., antó 'echt' no: eh ..... e 'eenheid die men had verwacht van de regering' no t'ei!
No mester kritiká nan; ta gewon ku diferente polítiko a worde 'bij mekaar geraapt'. En nou zie je ook een beetje de gevolgen ervan (kaso Berlinski) en ik denk dat er nog een tijd lang de gevolgen van gezien zullen worden. 't Is hun niet kwalijk te nemen ....., antó mi no ta bisa ku e ta un fout di dje (di Min. Croes), ningun momento!
Al kontrario: el a bèl mi mas ku mi a bèl'e. El a bèl varios biaha i mi no a bèl bèk, pasobra mi no tabata sa kiko mi bis'é; hoe en wat? Ik ben bereid om samen te werken, maar hoe kan ik in de tijd dat er geen vliegtuigen vliegen praten over samenwerking?
Mijn delegatie kan er niet naar toe en ik kan er in elk geval niet naar toe, we kunnen niet bij elkaar komen, dus hoe →

E palabra "Status Aparte"

Mi no ta kere ku e Arubianonan kier hasi 'vervelend', pero nan kier mustra ku nan ta ..... outónomo, 'souverein', independiente ..... ta un bruhamento di 'termen', ku mi kier sa niun hende no por splika presisamente ta kiko nos tin, no? Te ainda antó.
Mi ta bai asistí na un konferensia internashonal djis aki antó mi tin ku - m'a tende ku Aruba tambe ta presente i mi ta bai 'welkom' Aruba - splika e representantenan di e otro paisnan kiko Status Aparte ta nifiká. Kon bo ta trese esei i den kua lengua, den kua idioma? Komo lingwista mi ta gusta mira e kosnan ei. Manera e palabra apartheit, bo no por tradusi'e den nigun lenga tampoko - Status Aparte, kiko esei kier men? Kiko esei kier men pa Aruba i kiko esei kier men pa gobierno Antiano? - 'Echt' ..... e ta un 'onduidelijkheid' ku ta ....., ku ta un tiki straño no? En todo kaso e no a trese e relashon ku a wordo sperá ..... E lo a trese un tipo di relashon kisas manera nos tabatin ku Sürnam e tempo ei, pero nos ta asina pegá ku otro, no?

Tokante UNA

Sra. Badejo: Den e rapòrt Naaldijk (Visie op een Ministerie van Onderwijs voor de Antillen van Vijf) tin un paragraf tokante e asuntonan ku ta toka UNA tambe. E ta bisa ku e papel di Aruba pa ku UNA no ta "duidelijk". Hopi biaha tin algun 'meningen' ku ta 'min of meer negatief t.o.v. een toekomstige samenwerking'. E gobierno anterior di Aruba kier a 'bouw af' e 'juridische faculteit - UNA', antó nan a pensa riba un 'afdeling' di 'sociaal-economische faculteit'.
Awor, na momento ku tabatin e promer reunion di M.S.R. tanto Ministro Croes komo mi persona a bisa ku — aunke ku tabatin un desaroyo negativo — nos sí ta dispuesto pa traha hunto riba enseñansa. Pero ningun di nos dos no tabatin nada riba papel! Er **is** geen kader; si ami kier un kos di bo, mi mester duna bo algo pa mustra kiko mi kier, antó e ora ei bo por wak kiko bo por hasi.
Mi ta bisa si ku tanto e gobierno di Aruba komo nos gobierno, nos a haña nos den konflikto di aviashon ku a tuma hopi tempo for di nos. Den asuntonan di enseñansa bo tin mester di hopi tempo. E "tijdsaspect" aki tambe a hunga un ról.
Minister Croes kier a bin Antias varios biaha, pero mi no tabatin nada! Basá riba kiko mi ta papia? Mi mester tin un kos ku mi por bisa: si, mi gobierno kier tal i tal, èts. Mi no por papia ku nada! E 'voorwerk' ku e amtenarnan mester a hasi no a wordo hasí! I, papiando di UNA so — ta bin un otro problema aserka: UNA ta un "klein staatje op zich". Ami a insistí ku ta wordo deliberá, dor di hende di UNA i hende di mi departamento, tokante enseñansa 'waaronder UNA ook een punt is'. Pero e kos ta un tiki bruhá, pasobra e lider di e delegashon di mister Croes ta den e "Commissie van Curatoren" di UNA i ta direktor di Enseñansa di Aruba. Antó 'vervelend genoeg', tur kos a tuma lugar na UNA. Esei no ta normal, pasobra no tabata un asunto di UNA, ta henter un "framework" pa enseñansa mester wòrdo trahá. Te ainda mi no tin e 'framework' aki.
Mi ta kere ku si na un dado momento nos kier bai koopera riba nivel di 'hoger onderwijs', nos no mester bai koopera 'a la UNA'. Nos mester traha hunto e ora ei komo dos pais 'independiente'. Ban bisa ku Aruba ta kuminsá ku un fakultat sosial of médiko, ku e ora ei nos bai kooperá na e estilo di 'University of the West Indies'.
No tabatin bastante preparashon tampoko. Segun mi, den henter e problemátika di Aruba — mi no tabata involví e tempo ei, pero m'a sigui tur kos bon — no a tuma sufisiente tempo pa prepará e Status Aparte aki. Ni pa Antias, ni pa Aruba — 'Echt hoor, dat is zeer frustrerend!'

Nos tin e impreshon ku e seramento di UNA ta mas o menos un konsekuensia direkto di e konflikto di aviashon. Esei ta korekto?

Wel, ... si i no .....

Pasobra señora a laga sa tambe ku e kondishonnan no tabata presente. Nan a kambia antó, kompará ku aña pasá?

Nò, e kondishonnan tabata: kuanto studiante tin. Mi no sa esei ta 'officieel' of 'on-officieel' pero tabatin 4 studiante. Bo no por mantené un fakultat ku e kantidat aki. Verder: si ta un asunto di solamente 'werkstudenten' tampoko no por mantené un 'dependence', pasobra si bo tin 10 'werkstudenten' sigur - sigur algun lo kai afó.
Un kos ku tambe a pone mi 'huiver' pa mantené e 'UNA-dependance' na Aruba ta e lei nobo tokante finansiamento di estudio na Hulanda. Mi no por 'pusha' e studiantenan Arubiano pa studia akinan, pasobra nan ta haña un finansiamento masha atraktivo na Hulanda. Gobierno Arubiano tampoko no por insistí ku nan muchanan mester studia na UNA. Ademas e sistema di Hulanda ta sali nan mas barata tambe. Mi tin informashon si ku Minister Croes, apesar di esei, kier sigui traha ku UNA tòg, ku ta un muestra masha bon. Pero e momento p.e. ku Minister Croes a bin aki pa papia ku mi, e mesun anochi su kolega ta ofendé mi gobierno. Ta bira masha difísil pa ami sinta hasi 'leuk' ku Mito Croes - ku tur rèspèt p'é .....

Pero, ban bisa ku Aruba ta disidí di bai di akuerdo ku e kondishonnan pa mantené e 'dependence' di UNA, e ora ei gobierno di Antias ta 'willing' pa habri'é bèk?

Si Aruba bin, laga nos bisa ku nan tin 30 studiante i ku nan ta dispuesto pa paga un miyón, ètsetera, ètsetera? ..... Si, ... si ..... Si ta asina ku na Aruba lo tin p.e. 20 pa 30 studiante, esta 'werkstudenten', bo por ....., mi no ta bisa sin mas: si, nos ta habri'é, pero nos ta pensa e ora ei pa habri'é, pa kuminsá ku un 'eerste jaar'. Mi no ta bisa si 'zonder meer', pasobra nos tin ku definí bon kiko nos kier.

I e posibilidat pa un fakultat sosio-ekonómiko?

Esei ta un asunto ku tambe mester wordo papiá bon ku UNA. No mester bira asina ku un universidat lo lanta riba diferente isla dos kos idéntiko. Nos ta hopi chikito kaba, esei no por. Ami lo preferá ku si Aruba kier lanta un fakultat p.e. ku nos **no** tin akinan, ban bisa sosiología òf antropología p.e., e ora ei nos por pensa 'inderdaad' di manda nos muchanan einan en bes di Hulanda. Pero esei ta un otro kos. Lo ta un kos bon, masha bon mes! Un kos lógiko tambe. Un forma di kooperashon asina ami lo kier mira!

kunnen we op zo'n moment praten over samenwerking? Het vervelende is dat we allebei eilandjes zijn en deze hele zaak heeft ons nog meer eilandjes voor elkaar gemaakt .....

Momento por ehèmpel ku minister Croes a bin aki pa papia ku mi, e mesun anochi su kolega ta ofendé mi gobierno. E ora ei ta masha difísil pa ami sinta hasi 'leuk' ku minister Croes — ku tur rèspèt p'e —. Henter e kos a okashoná un atmósfera ku asta ku 'the best goodwill' bo no por pusha nada. Mi no por ta kuchi-kuchi ku Mito Croes den un situashon asina, aunke mi sa ku **su** 'opvattingen' of su manera di pensa no ta mesun kos ku su kolega, pero tòg e i su kolega ta representá **un** gobierno! Esei ta difísil. Den mundo polítiko bo no por hasi kosnan asina. Si Colombia ku Venezuela ta pará ku 'mitrailleur' kontra otro — antó nos a falta 'mitrailleur' so na un momento dado, mi kier men ..... laga nos sí 'de zaken even bij de naam noemen' — antó e ora ei bo no por sinta komo minister Colombiano ku bo kolega Venezolano manera nada no a pasa! Mi kier men: dat is niet houdbaar, dat is gewoon niet houdbaar!
I ademas: no tabatin un 'framework' ni pa e kooperashon en general, ni pa e asuntonan di enseñansa. Tanto e komo ami no a haña sufisiente tempo pa traha riba esei. No tabatin kasi nada riba papel, no tabatin un 'kader' ainda i sin esei mi no por a traha .....

Hotelvakschool: "e kehonan fundamental a keda ....."

E desishon pa no manda nos muchanan e aña aki pa Hotelvakschool di Aruba **no** ta un asunto di represaille, no tin nada di aber ku henter e asunto di kooperashon. E úniko manera ku e por a influensia mi mente pa kuminsá tuma e desishon ei, ta e kosnan ku a pasa durante e konflikto di aviashon. Nos tin na Aruba muchanan di Isla Ariba, di Boneiro i ningun momento nos no a avisá e muchanan ku nan no por studia einan mas. M'a pens'é si, no pasobra mi kier perhudiká Aruba, pero **ainda** —pasobra e kuestion di aviashon no ta reglá — mañan ALM por stòp di bula atrobe. Antó bo ta haña henter e 'onrust' bou di e mayornan, bou di e hendenan, loke no ta bon.
Pero biniendo bèk riba e asunto di Hotelvakschool: for di '84 tabatin mashá hopi keho di e muchanan di Hotelvakschool .....

Ki tipo di keho asina?

Nan normanan pa slag, parse ku nan no ta standarisá. E posibilidat pa sigui studia despues: parse ku e 'associate degree' no ta wordo rekonosé dor di algun universidat na Merka. Eh, e asunto ku nan a pone e muchanan traha den Bushiri Hotel. Nan ta trata e muchanan manera 'werknemers', pero nan no ta duna nan ningun sorto di pago. E asunto di e atministrashon: parse ku e no ta 'helemaal in orde', pasobra no ta paga algo, pero ta kobra e muchanan tòg.

→

Hotelvakschool

Tambe e gastonan lo tabata mas halto pa gobierno pa manda un mucha Aruba en bes di p.e. Puerto Rico, segun nos a komprondé?

Si, nos ta paga Naf. 6.000,— 'collegegeld' pa aña, pa kada alumno. E estadia di e muchanan ta bin aserka i e ta Naf. 3.000,—plus tanto.
Gobierno ta paga mas o menos pa un mucha Antiano na Aruba Naf. 12.000,—pa aña.
Na Puerto Rico e 'collegegeld' ta US$ 1.000,— antó campus,levensonderhoud i studiemateriaal ta US$ 3.000,—plus tanto. Nos ta duna e muchanan un beurs di US$ 5.000,—.

Señora Ministro a manda un amtenar di Departamento di Enseñansa na '84 pa chèk e kehonan. Kiko tabata e resultado?

Si, parse ku algun kos a kambia pero algun keho fundamental a keda. E aña aki un hende a bai atrobe, antó nada no a kambia. I tabatin un insidente tambe, un

kos ku a pasa ku un mucha di Kòrsou — pero mi no kier a sak'é den prensa —ku tabata un ilustrashon di negligensha basta serio di parti di e "leiding" di e skol. Esei tambe a yuda pa nos tuma e desishon. Na Aruba mes tambe tabatin basta hopi keho tokante e Hotelvakschool i mi kier sa tambe ku ta falta 'inspectie' ....."

(Skol i Komunidat tin planeá pa investigá tambe henter e asunto di Hotelvakschool i su funkshonamento te awor. Den un di e siguiente edishonnan nos lo públika e resultado di esei).

"Nos no por, gewon, kibra e kos aki!"

Bosa ..... e tempo ku no tabatin avion ..... Nos tin studiante na Aruba i tin studiante Arubiano akinan. Antó no tin avion ..... Bo sa kon malo ami a pasa den e tempo ei? Pasobra hopi mayor ta puntrami "Si un kos pasa ku mi awe òf un kos pasa mi yu, kon nos ta yega? No lubidá: hopi di nos muchanan a bai ku sédula so, ku ta bon entre nos islanan, pero ku no ta bon ora bo mester bini via Venezuela of via Miami.
Tabata gewon un kuestion di resa ku nada lo no pasa ku ningun mayor, ni ku ningun studiante Antiano na Aruba. Tabata un kos masha 'vervelend', masha serio. E tabata un periodo di 'stress' i di preokupashon masha grandi.
Tambe tabatin un desaroyo masha negativo den mente di nos hendenan. Un atmósfera masha 'vervelend' a worde kreá ..... antó mi mester bisa ku e politikonan tambe a usa e pueblonan mashá kontra otro. Esei ta un tiki 'jammer', no. Mi mes a nase na Aruba, antó mi tata ta biba na Aruba ainda i e mes a yamá mi tempo di e konflikto di aviashon, puntrami 'ta kiko ***boso-nan*** *a hasi awor?' Anto asta despues ku m'a trata di splik'é bon ku esaki ta e liña ètsetera, ètsetera ..... El a haña su mes 'gevoed' na Aruba ku hopi otro informashon i mi mester a splik'é ku gran parti di e informashon no ta kuadra ku bèrdat ..... E no a trese problema entre ami i mi tata, pero mi por imaginá'mi ku e por a trese problema entre* ***famia.*** *Nos ta* ***famia*** *di otro, nos tin hopi relashon masha será ku otro, nos no por, gewon, kibra e kos aki ..... Mi ta lamentá henter e kos aki, pero kisas e mester a pasa; pa nos – despues – ripará i rekonosé ku nos no por biba sin otro .....*

Afscheid Carmen

Na ruim 6 woelige, doch zeker vruchtbare jaren besloot ons mede-redactielid, Carmen Tromp, ons te verlaten om in Nederland verder te studeren. Carmen hield zich in de redactie voornamelijk bezig met de artikelen over sociale problemen. We zullen haar missen. Vanuit deze plaats wensen wij Carmen veel succes met haar studie en nieuwe carrière.
We hopen nog op free lance artikelen. Tot ziens.

● Redactie S & K.

Dutch treat

Een van mijn collega's werd niet lang geleden door een hartaanval getroffen en moest een paar maanden op non-aktief. Tot zover niets bizonders in het huidige onderwijsklimaat. Wat zijn geval in mijn ogen ongewoon maakte, was dat hij er niet over piekerde om minder te gaan werken of er helemaal een streep onder te zetten om iets aangenaams te gaan doen, nee, hij wilde tot zijn vijfenzestigste door blijven gaan met lesgeven.
Kennelijk hadden zijn hersens ook een gevoelige klap gekregen, want wie wil nu langer dan absoluut noodzakelijk in het onderwijs blijven?

Het leraarschap is een beroep geworden waar gevarengeld aan verbonden dient te worden, dat wordt tegenwoordig zelfs door buitenstaanders erkend. Als je je niet hard genoeg opstelt voor de klas, word je zo het raam uitgesmeten; als je een zachte stem hebt, zul je nooit aan het woord komen en als je de veertig gepasseerd bent, is de kans groot dat je op een dag zo maar gewoon dood neervalt voor het bord. In het gunstigste geval draai je de ziektewet in om er nooit meer uit te komen.
De kinderen zijn lawaaierig, hondsbrutaal en in de les houden ze nooit hun mond. Ze zijn, zeggen de pedagogen, tegenwoordig zo 'verbaal begaafd'. Dat hebben de kinderen trouwens geleerd van de paus van de onderwijsvernieuwing, de heer van Kemenade, die de slogan 'Mens, durf te lullen' met veel enthousiasme — naar nu blijkt ook met zeer veel succes — lanceerde begin jaren zeventig.
De paus zelf rust nu op zijn lauweren aan de universteit van Amsterdam. Vele van zijn leeftijdgenoten liggen uitgeteld thuis, in het ziekenhuis of onder de grond.
Maar daar komt nog bij dat de kennis die horden kinderen uit de basisschool naar het voortgezet onderwijs meenemen vrijwel nihil is.
De leraren moeten deze kinderen dus eerst leren rekenen en lezen voordat ze kunnen beginnen aan hun eigenlijke werk. Blijkbaar vertikken de onderwijzers op de basisschool het de leerlingen de vereiste kennis bij te brengen, hetzij door hun eigen onkunde of om 'ideologische' motieven.
Een groot aantal onderwijzers profileren zich nu eenmaal als welzijnswerkers en willen de geest van het jonge kind vooral niet belasten met al teveel cognitieve eisen omdat de kindertjes misschien niet sociaalvoelend genoeg zullen opgroeien. Tellen tot tien mag nog net, de rest komt later wel. Evenals de beheersing van hun eigen moedertaal.
Op een keer werd mijn dialoog met de tafels uit het natuurkunde-lokaal wreed verstoord door een bulderend gelach van een groepje leerlingen dat, naar even later bleek, geheel uit kenners van hun moedertaal bestond.
De experts hadden me op een taalfout betrapt, want in mijn onvermogen had ik 'mat' gebruikt als verleden tijd van het werkwoord 'meten' i.p.v. natuurlijk het correcte 'meette', zoals het viertal me met opgetrokken wenkbrauwen voorhield.
'Mat is zo'n ding dat op de vloer voor de deur ligt, meneer', reageerde eentje met een gezicht vertrokken van minachting alsof er poep aan zijn vingers kleefde.
'Je zegt toch ook niet fietsen, fatst, gefatst', wreef een tweede me, niet zonder stemverheffing, onder de neus en velde me met de ijzeren logica van zijn voorbeeld.
Een derde verklaarde me rijp voor ontslag en was al onderweg naar de rector. Voor de vierde was ik een wandelende grap, want iedere keer als hij naar me keek, barstte hij in lachen uit. Toen hij eindelijk weer in staat was enige woorden te uiten, wiste hij de tranen van zijn gezicht en kwam hoofdschuddend naar me toe.

'Meneer', zei hij met een medelijdend knikje, 'mat, dat zeggen we niet in het Nederlands.'
Ik was sprakeloos als de tafels.
Als ik goed ben ingelicht leveren de basisscholen tegenwoordig zelfs analfabeten af na een cursus van zes jaar. Waarlijk geen geringe prestatie!
Maar de plannenmakers willen nog meer. Als voorproefje op de ideale samenleving waarin gelijkheid en broederschap zullen heersen, willen ze een heterogeen gezelschap van kinderen binnen de vier muren van het klaslokaal aan hun trekken laten komen. Vwo, havo, mavo en lbo leerlingen zullen eerdaags broederlijk naast elkaar moeten plaatsnemen en naar verwachting van de idealisten, ook allemaal even gretig aan de lippen van de meester hangen.
Als de leraar maar zijn best doet!
Het wachten is nog op het moment dat ook de doven, de blinden en de geestelijk gehandicapten ertussen geperst zullen worden. Hoe moet dat? vraagt de man voor de klas aarzelend.
De onderwijskundige mompelt iets van 'interne differentiatie' of misschien heeft hij inmiddels weer iets nieuws verzonnen om het wonder te laten geschieden. Onderwijskunde is een vak in beweging immers. Intussen sneuvelen ze bij bosjes, al die oudere leerkrachten die geleerd hebben dat stilte, concentratie, ijver enz. basisvoorwaarden zijn voor ieder onderwijs. Nu wordt hun wijsgemaakt dat als ze succes willen hebben ze een entertainer moeten zijn en zich moeten inleven in de wereld van hun leerlingen, in boogaloo en discodancing. Sommigen dachten dat onderwijs iets te maken had met de overdracht van kennis en cultuur, maar ook dat is uit den boze. Cultuur is een elitaire bezigheid waar de leraar zich hoogstens in de privésfeer mee mag bezighouden en met kennisoverdracht moet je verdraaid voorzichtig zijn, omdat je in een overmoedige bui weleens eisen zou kunnen gaan stellen waar een verwende generatie van leeghoofden lak aan heeft.
Maar dat is natuurlijk niet hun schuld. Het is de schuld van de samenleving, het gezin, de televisie, de buurt, het loodgehalte in de lucht; over de kinderen zelf, net als over de doden, niets dan goeds. Niemand durft hardop de waarheid te zeggen over deze heilige koeien van de samenleving, zelfs al ontwrichten de jonge instant-gelukzoekers met hun gemakzucht en hun 'verbale begaafdheid' het hele onderwijs.
Ach, waarom zou je je eigenlijk druk maken?
De goede leerlingen komen er wel. Gehavend, dat wel. De anderen zullen, als ze de zweepslagen van de maatschappij voelen, een verlate poging ondernemen om hun hoofd te vullen met kennis die ze op hun vijftiende gratis aangeboden hebben gekregen.
Maar als de voortekenen niet liegen is er een kentering op til. Een nieuwe tijdgeest dient zich aan, eentje die een eind wil maken aan de excessieve tolerantie van de voorgaande jaren, want waar haal je immers het geld vandaan om prestatieloosheid te financieren?
Het onderwijs moet weer cognitief worden, schoorvoetend begint men weer eisen te stellen en het slappe gezever van de -ogen, -gogen, en wat dies meer zij, maakt plaats voor een nieuw realisme. Het werd tijd, eerlijk gezegd, maar mijn collega heeft er niets meer aan.
Toen hij voldoende hersteld was na zijn hartaanval heeft hij nog een paar maanden op halve kracht op de administratie gewerkt. Op een winterse namiddag is hij zo maar opeens in elkaar gezakt, dead as a doornail. Hij had de VUT-leeftijd niet eens bereikt.

● DENIS HENRIQUEZ
1986
Kappelle a/d IJsel

Esaki ta e di dos parti enkuanto prevenshon pa ku konsumo di droga.
E promé parti a sali den S&K number 4, aña 17, 1986.
Den e promé parti enkuanto prevenshon di droga, Sr. Fernandes Perna a splika kiko kier men 'prevenshon-di-konsumo-di-droga'. Tambe Sr. Fernandes Perna a elaborá enkuanto FADA (Fundashon Anti Droga Aruba) i e trabou ku FADA ta hasi ariba tereno di prevenshon di droga na Aruba.
Den e artíkulo aki, Sr. Fernandes Perna ta dirigí su mes prinsipalmente na tur MAYOR komo esnan ku na promé lugá ta responsabel pa edukashon di nan yu.
Mayornan ta hunga un papel importante den prevení ku nan yu por bai usa/abusa di droga.
Ta bon konosí ku solamente edukashon di parti di mayornan pa ku prevenshon di droga nó ta sufisiente ....., p'esei e artíkulo aki tambe ta dirigí na tur esnan ku ta envolví den edukashon di nos hobennan, tanto na skol, komo na sentro di bario, klub deportivo, èts.
Pasobra, prevenshon di droga a bira un terea di nos tur, di henter e komunidat. Laga nos tur koopera pa yuda tene Aruba, en partikular e hubentut, liber di droga.

Drs. J. de Sousa Fernandes Perna,
Komisario di FADA,
Sero Biento, agosto, 1986.

Aruba no ta liber di droga (2)

Mayornan mester organisá nan mes.

Edukashon no ta un tarea fásil. Nos sa tambe ku e parti pa eduká hobennan pa keda liber di droga ta uno hopi difísil. Hopi mayor no sa bon kón pa eduká nan yu ariba tereno di prevenshon di droga, pasobra nan mes no a haya ningun edukashon for di nan mayornan tempo ku nan mes tabata hoben. Pa e mayornan aki pues e tarea di prevenshon ta uno difísil, pero ..... nó imposibel!

Nos di FADA kier pa mayornan mas tanto posibel kombersá ku otro i interkambia idea ariba tereno di prevenshon di droga. Di e forma aki mayornan mes ta informá i konsehá otro kon pa eduká nan yu enkuanto prevenshon.

Den e kuadro aki FADA kier ofresé tur sorto di ayudo na mayornan ku kier organisá mainta (òf merdia òf anochi) di enkuentro pa kombersá enkuanto droga(dikshon) i prevenshon di droga. FADA kier stimulá mayornan pa organisá nan mes den forma di grupo i traha hunto riba tereno di prevenshon.

Organisá grupo di mayornan

Tin diferente tipo di mayornan:

(a) Grupo di mayornan famia di otro.
Hopi biaha bo yu ta pidi bo permiso pa bai serka su primonan i demas famianan. Ta bon pa mayornan den famia palabrá hunto kiko boso ta permití (òf prohibí) boso yunan ora nan ta hunto òf ora nan sali hunto bai algun parti.

Hopi biaha e grupo aki ta chikito i ta konsistí di famia i konosí. Mayornan ta topa ku otro na ora di bishita i ta papia di nan yunan, nan komportashon na kas, di e lugánan ku nan ta bishitá, èts. Komo famia bo sa di otro serka ken bo yu ta (bai), kiko e ta bai hasi, ki ora e ta regresá kas i kon e ta komportá su mes.

(b) Grupo di mayornan di e mesun bario.
E grupo aki ta konsistí di mayornan ku ta biba den e mesun bario. E mayornan aki ta bini hunto pa kombersá ku otro enkuanto nan yunan i nan bario, por ehèmpel:

- sierto problemanan ku nan yunan por enfrentá den e bario;
- kiko mayornan mes por hasi ariba tereno di rekreashon pa nan yu;
- mayornan ta kombersá enkuanto prevenshon di droga serka nan yu i kon pa tene nan bario liber di droga.

E mayornan aki por topa ku otro un bes pa luna na nan kas; nan por invitá persona(nan) eksperto pa kombersá enkuanto droga(-dikshon), prevenshon, èts. Mayornan ta sali hunto na banguardia di nan yu i nan bario.

(c) Grupo di mayornan ku tin yu ku ta bai e mesun skol
Aki e grupo ta konsistí di mayornan ku tin yu ku ta bai e mesun skol (òf klub, èts.) E grupo di mayornan aki tin hopi kontakto ku e maestronan (i otro edukadornan) di nan yu. No solamente skol ta organisá anochi pa mayornan, pero mayornan mes, of hunto ku e maestronan, ta organisá enkuentronan. Aki, maestronan i mayornan ta interkambiá idea enkuanto desaroyo/komportashon di nan yu i nan amigonan (di skol) tanto na skol komo na kas. Na e enkuentronan aki mayornan i maestronan ta palabrá hunto kon nan ta eduká nan yu/alumno, por ehèmpel ariba tereno di prevenshon di droga.

FADA ta sostené formashon di tur sorto di grupo di mayornan. FADA ta konsehá kon pa forma grupo di mayornan. Tambe FADA ta sostené grupo di mayornan pa medio di informashon, por ehèmpel tene charla enkuanto droga(-dikshon), prevenshon di droga, èts. Tambe FADA tin material manera buki, video, foyeto, èts., disponibel tanto pa grupo di mayornan, komo pa skol i demas organisashon pa nan usa den nan programanan di prevenshon di droga. (Na luna di oktober

Kon mayornan mes por yuda otro pa ku prevenshon di droga

→

FADA lo tene un kampaña intensivo pa informá henter komunidat enkuanto droga(-dikshon) i prevenshon di droga).

Sugerensianan promé ku forma grupo di mayornan.

Si Abo komo mayor ta pensa di forma un grupo di mayor, ta bon pa reflehá un rato enkuanto e siguiente preguntanan:
- Kiko bo kier realisá ku forma un grupo di mayor? (metanan di e grupo?).
- Un grupo di mayor ta nesesario pa loke bo kier realisá? (Abo komo mayor individual tin mester di mas mayor pa por realisá e meta(nan) ku Abo a proponé bo mes?).
- Ki tipo di grupo di mayor bo ta pensa di forma?
- Kon bo tin pensá pa laga e grupo di mayor funkshoná? (forma di traha, tareanan, èts.).
- Bo ta realisá kuanto tempo/esfuerso ta tuma pa "de facto" forma un grupo di mayor i lagu'e funkshoná?

Perkurá pa grupo di mayornan (sigui) funkshoná

Una bes ku e grupo di mayornan a keda formá, mester perkurá pa e grupo funkshoná tambe. Pa un grupo por (sigui) funkshoná ta nesesario pa tur mayor envolví ta bon na altura di KIKO e grupo ta bai hasi (= programashon) i KON e grupo tin pensá di bai traha (= prosedura). Por ehèmpel, komo grupo por disidí pa buska mas informashon pa medio di buki, video, eksperto, èts., pa mayornan envolví eduká nan mes enkuanto droga-(dikshon) i kon pa eduká nan yu enkuanto prevenshon di droga.
Ta nesesario pa e grupo disidí na unda i kuanto biaha pa aña ta reuní. Mester palabrá kiko ta bai hasi promé (= definí prioridatnan) i ken ta bai hasi kiko (= partishon di tareanan).
Manera nos a bisa kaba, FADA ta dispuesto pa yuda mayornan forma grupo i sostené e grupo pa medio di konseho, material i tene charlanan enkuanto droga-(dikshon) i prevenshon di droga.
Esaki ta konta igual pa skolnan i demas organisashon.

Foyetonan di FADA spesialmente pa mayornan

1. Mi yu ta usa droga? Ideanan pa mayornan.
FADA a publiká un foyeto spesialmente pa mayornan ku ta preokupá ku nan yu por ta usa droga. FADA den e foyeto aki ta duna mayornan algun sugerensia kon pa aktua.
Mayoria di e mayornan ta sinti un meskla di temor i ansiedat ora nan realisá nan mes ku nan yu ta usa droga. Talbes nan no sa mucho tokante droga i por tin difikultat pa kombersá ku nan yu ariba esaki.

Algun di e preokupashonnan ku mayornan a yega di ekspresá ta:
1. Preokupashon tokante e kambio den komportashon i aktuashon di nan yu. Pa hopi mayor ta birando kada aña mas difísil pa anda ku nan yu ku ta birando floho, ku ta risibí mal punto na skol i ku ta pasa hopi tempo den grupo di amigo nobo ku talbes e mayornan no konosé. Nan no ta sigur ku e kambionan aki ta debí na droga òf otro kausanan.

2. Mayornan ta preokupá tokante e efekto di droga riba e salú físiko i mental di nan yu. Nan ta puntra nan mes si e uso di droga ta djis algo temporario, òf si por ehèmpel marihuana lo kondusí nan na droga mas fuerte.

3. Nan ta preokupá tokante e kastigonan pa violashon di leinan di droga i e posibilidat pa nan yu haña un rèkort kriminal. Nan ta puntra nan mes, si nan mester yama polis den kaso ku nan mes yu ta envolví den droga.

4. Apesar ku algun mayor mes ta usa alkohòl, talbes algun remedi ku tambe ta droga, nan ta sinti nan mes traishoná, pasobra nan lo a spera ku nan yunan lo tabata mes tanto kontra uso di droga ku nan "ta".

Keda trankilo

Si mayornan sobre-dramatisá e situashon òf eksagerá e peligernan òf inmoralidat di uso di droga, e muchanan lo stòp di skucha. Nan ta kuminsá evitá diskushon ariba e tema aki ku nan mayornan i por gaña tokante nan uso di droga.

Duna bo yu informashon

Un mayor ku sa kon droganan di kaya ta worde usá, kiko nan efektonan ta i ku konosé e leinan ku ta trata droga, lo tin mas konfiansa i lo ta un fuente di informashon mas aseptabel pa e yu.

Refleksshoná

Hopi mayor ta usa un òf otro tipo di píldora diariamente, ku tambe ta un forma di droga. Entre esakinan nos ta haña píldora pa redusí ansiedat, pa drumi, pa dolor di kabes. Tin ku mester dal un "nightcap" tur anochi i huma hopi sigaria. E yu su uso di droga por ta parsialmente un imitashon di e kustumber aki. Kiko e mayornan mes ta pensa di nan mes i nan yu?

Kombersá ku bo yu

Solamente dor di hasi bon pregunta i sinta skucha trankil e mayornan por deskubrí si nan yu ta usa droga, kual por ta e temornan, problemanan i rabia ku e yu por tin, i pa ki motibo e ta usa droga. Si e mayornan ta mas franko i sinsero ku nan mes tokante nan temornan i motibonan pa usa píldora, alkohòl òf pa kualkier otro forma di deshogá nan sintimentonan, nan por realisá nan mes ku nan tin hopi en komun ku nan yu.
Droga talbes no ta e problema real, pero mas bien e efekto di un problema; p'esei ta importante pa averiguá i haña sa e problema lo mas pronto posibel. Hobennan tin biaha ta laga tur sorto di señal tirá rònt den kas pa hala atenshon di nan mayornan, espesialmente si nan tin e nesesidat di papia ku nan mayornan tokante e problema. E señalnan aki por ta e droga mes, òf artíkulonan ku nan ta usa manera spuit, papel di foil, èts.

Tuma desishon a base di informashon

Droga ta peligroso. Ta bon pa e mayornan aklará nan punto di bista tokante uso di droga i transmití e sintimentonan aki pa nan yunan. Hopi biaha hobennan ta sinti ku nan mayornan ta pèrmití nan hasi loke nan ke, pasobra e mayornan no ta preokupá òf no ta interesá realmente den nan.

Tuma akshon

Tin hopi manera pa resolvé un problema. Algun mayor por establesé reglanan tokante uso di droga na un manera fásil i efektivo. Otronan ta preferá di duna un ehèmpel dor di kambia nan estilo di bida. Un kombinashon di esakinan i otro tiponan di aserkamento tambe por duna bon resultado.

Buska ayudo profeshonal

Mayornan, esta esunnan ku sa poko tokante droga, por resolvé e problema meskos ku nan a resolvé otro problemanan familiar. Por ta útil pa konsultá dokter di kas. Den algun kaso por puntra un amigo di kas òf un hoben mas bieu pa ayudo. Konseheronan profesional manera SOCIALE PSYCHIATRISCHE DIENST (SPD) tel. 28817 - 41659 - 41500 (pariba di brug) òf BUREAU VOOR LEVENS- EN GEZINSMOEILIJKHEDEN (BLM) Oranjestad, tel. 23145 - 25111 por yuda e famianan. E profeshonalnan aki por referí e adikto na un hospital òf un sentro pa adikto na un otro pais.

2. Un guia práktiko pa mayornan enkuanto reglanan ora nan (yu) tene fiesta na kas

FADA ta preokupá pa e problema kresiente di uso di droga i abuso di alkohòl bou di hubentut. Mayoria di hoben ta

(cont. na pag. 12)

1. Inleiding

Wie zich tot taak stelt een overzicht te geven van welke literaire werken Arubaanse en Antilliaanse schrijvers in de loop van de tijd hebben geproduceerd, lijkt met dat voornemen eigenlijk direct al een dubbele fout te begaan, omdat hij:

1º. Het Engelstalige segment van de Antilliaanse literatuur kunstmatig loskoppelt van de overige: Papiamento, Nederlands en Spaans. De Antilliaanse literatuur is polylinguaal en moet als zodanig behandeld worden — wat nog niet hetzelfde is als zouden alle individuele auteurs polylinguaal zijn. Velen zijn in hun literaire werk en daarom gaat het nu, monolinguaal, bijvoorbeeld Engelstalig. En als zodanig is het dus ook weer wel te verdedigen hen apart te behandelen.

2º. Wordt met een dergelijke zelfgekozen begrenzing het literaire werk van Arubaanse en Antilliaanse auteurs willekeurig losgekoppeld van een grotere eenheid — de Caraïbische literatuur. Een literair werk is in de eerste plaats een taal-werk en een produkt van een cultuur, en laat zich daarom niet door enge nationale grenzen inperken. Het lijkt bovendien meer opportuun te onderzoeken wat je met anderen bindt, dan op het eigene te blijven staan. Ik verkies regionalisme boven insularisme!

De Caraïbische literatuur vertoont in haar totaliteit — naast aanzienlijke verschillen op de diverse eilanden — in grote lijnen duidelijke overeenkomsten in

- problematieken omtrent de taalkeuze
- historische ontwikkeling en de daarmee verbonden thematiek in het literaire werk
- maatschappelijke positie van de auteurs
- ontwikkeling van de literatuur zelf.

Dat laatste punt zal ik eerst wat nader uitwerken, de andere moet ik hier buiten beschouwing laten.

De Caraïbische literatuur is nog van vrij jonge datum en heeft zich in het hele gebied pas in de loop van de twintigste eeuw ontwikkeld. Toch is er wel eerder sprake van literatuur. Die begint met de orale, mondeling overgeleverde verhalen van de Indianen en van Compa Nanzi in de tijd van slavernij en vooral ook liederen. In de twintigste eeuw is deze literatuur soms opgeschreven door (Europese) onderzoekers, maar ook is er veel verloren gegaan.

De ontwikkeling van de geschreven letterkunde verloopt overal volgens de lijn van het nabootsen (vertalen, navolgen) van Europese voorbeelden, al of niet uit het moederland, tot een steeds meer benadrukken van het eigen karakter, de eigen ontwikkeling van de literatuur: protest tegen Europa, veel aandacht voor de eigen omgeving (couleur locale), het zoeken naar een vormgeving die niet-Europees is, zoals het zich laten inspireren door Afrikaanse of Aziatische literaire tradities. Schreef een auteur aanvankelijk van buiten-af, met het oog van de vreemde, de buitenstaander, over zaken van buiten, langzamerhand keek hij steeds meer op een eigen manier, gaf hij zijn visie in zijn eigen niet van Europa geleende taal, in een eigen vorm óver en vóór zijn eigen maatschappij en mensen. De Caraïbische auteur weet in zijn specifieke positie zijn visie op de Caraïbische mens in verleden en heden steeds meer een eigen taalvorm te geven.

Er zijn tussen de verschillende (ei)landen grote verschillen in politieke ontwikkeling, economische geschiedenis en vooruitgang, en ook in de natuurlijke gesteldheid, maar de grote lijnen zijn gemeenschappelijk, zodat we kunnen spreken van één Caraïbische literatuur, waarvan de Antilliaanse dan een deeltje uitmaakt, waarvan het Engelstalige segment dan een nog weer (veel) kleiner deeltje is.

Ik beperk met tot Arubaanse en Antilliaanse auteurs; de Engelse auteurs die van buiten over dit gebied geschreven hebben zijn niet in mijn overzicht opgenomen. Volgens het *Literatuuroverzicht van de Nederlandse Antillen* (Amsterdam 1985) zijn dat er trouwens niet meer dan een vijftal.

Bovendien beperk ik me tot origineel werk. Antilliaanse auteurs die in het Engels vertaald werden laat ik hier dus eveneens buiten beschouwing: Cola Debrot: *Mijn zuster de negerin; Dagboekbladen uit Genève;* Tip Marugg: *Weekend-pelgrimage;* fragmenten van Boeli van Leeuwen: *De rots der struikeling;* Guillermo Rosario: *E Rosa di mas bunita.*

Ik noem de kinder- en jeugdliteratuur niet. Ik beperk me tot wat gepubliceerd is. De Engelstalige Antilliaanse literatuur begon oraal, zodat we ook hier de gebruikelijke indeling orale — geschreven literatuur kunnen hanteren. De laatste zou in ons geval nog weer te specificeren zijn in de literatuur in manuscript — gepubliceerde literatuur. De onderzoeker stuit telkens weer op de handicap dat bepaalde onderzoeken zijn verricht, maar dat de resultaten niet werden gepubliceerd. In zijn vier pagina's beschrijving van de "oral literature" van de Bovenwinden schrijft Wycliffe Smith in zijn *Windward Island Verse* (1982) twee keer over een ongepubliceerde studie bijvoorbeeld. Voor de orale volksliteratuur verwijs ik naar deze uitgave.

Ik maak geen onderscheid tussen de polylinguale Benedenwinden waar het Engels slechts een segment(je) is, en de monolinguale Bovenwinden waar Engels de enige literaire taal was en is — ik behandel ze als Antilliaans — Caraïbische eenheid.

Wat blijft er na al deze beperkingen nog over? In dit vervolg ga ik chronologisch te werk.

2. Koloniale literatuur tot 1865

De Antilliaanse literatuur begon in het Engels aan het einde van de achttiende eeuw. In *The Sint-Eustatius Gazette* van 17 augustus 1792 komen twee berijmde raadsels — riddles — voor, een genre dat aansluit bij de orale traditie uit Afrika en een in de Europese literatuur van de Verlichting populair genre. Drukkerij Low & Comp. had een verbluffend goed gesorteerde boekhandel met werken van Voltaire, Shakespeare, over de Engelse wetgeving, een zestiendelige geschiedenis van Rome, de geschiedenis van Oliver Cromwell, enz. U.N.A.-bibliothecaresse Maritza Eustatia verricht momenteel onderzoek naar deze Edward Luther Low, van wie in The Library of Congress nog door hem gepubliceerde boeken aanwezig moeten zijn, bijvoorbeeld de in de krant geadverteerde Samuel Mathew's *The lying Heroe* (Zie *Lantèrnu,* december 1984, p. 141-145). Als curiosum geef ik hierbij de eerste van de twee riddles weer, waarvan nadrukkelijk geschreven wordt dat ze nooit eerder in druk verschenen.

Arubaan
Nederlands-
litera
in het E

Riba 18 i 19 aprel di e aña aki un sim
Caribense" a tumá luga na 'Bibliote
Biblioteca Nacional, Idila i U.N.A.
Den Skol i Komunidat no. 6 nos a
kaba, den e siguiente tres number
publiká e charla di Wim Rutgers.
Wim Rutgers ta dosente Nederlan
su kontribushon den ÑAPA i e bu
van Miep Diekmann", edishon Ch

EEN INVENT

WHEN people are setting t
It is usual to mention their
But I'll tell nor my name no
As the cause of my birth w
In black or in white I mostl
As I moarn for a friend wh
Tho' sometimes I speak 'ti
Just to mention my friends
By my outward appearanc
'There was death to my fa
But against this objection
That the blood thro'my bo
I dance and I play with the
And sometimes wear diam
One circumstance more w
There's something within n
It's my guide and compani
I need say no more, so I'll h

nse en
Antilliaanse
tuur
Engels

**mposio tokante "Literatura Ingles
ecaNacional di Aruba' organisá pa**

**a publiká e charla di Aart Broek
ernan di Skol i Komunidat nos lo**

**s na Colegio Arubano i konosí pa
ki "De Caraïbische jeugdboeken
ruba.**

TARISATIE

their histories forth,
parents and birth,
t that of my mother,
as the death of another;
ly appear,
om I held very dear,
little I say,
when silent they lay;
e you'd certainly swear,
ce very near,
plainly can prove,
dy does vitally move;
young and the fair,
onds in top of my hair;
hich you'll think a lie,
ne that's longer than I.
on director and friend,
here make an end.

De koloniale literatuur wordt in 1812 voortgezet op Curaçao, waar de uit Caracas afkomstige Schot William Lee op zijn pers *The Curaçao Gazette* wekelijks drukte. Vanaf het tweede nummer op 18 december 1812 verscheen er poëzie in deze krant. Dit was overgenomen in buitenlandse bladen, plaatselijk vertaald of nadrukkelijk origineel, zoals er boven een bijdrage op 12 maart staat. Jammer genoeg verschenen er nogal wat bijdragen zonder enige aanduiding zodat ik hiervan niet kon nagaan of ze hier ontstond of elders.
In totaal verschenen er zo'n veertig Engelstalige gedichten in *The Curaçao Gazette*, wat natuurlijk niet veel is voor ruim drie jaargangen: december 1812 tot maart 1816. Ook na 1816 als de krant wordt voortgezet onder de huidige naam *De Curaçaosche Courant,* komen er trouwens nog gedichten voor in het Engels, zij het in latere jaren zeer sporadisch, tot omstreeks de eeuwwisseling Susan A. van Romondt op Sint Maarten een drietal Engelse gedichten publiceert.
Het is erg moeilijk na te gaan wie er publiceerden, maar het is wel opmerkelijk dat er vanaf het prille begin van de pers poëzie verschéén. Waar publiceerden deze mensen eerder, lieten ze hun werk alleen aan vrienden lezen of in hun bureaulade liggen, of begonnen ze er zelfs maar niet aan omdat het toch niet uitgegeven kon worden? Dat er helemaal geen belangstelling was lijkt door de poëzie die vanaf 1812 direct verschijnt onaannemelijk.
Men gaf niet graag toe "dichter" te zijn, getuige pseudoniemen, initialen of volstrekte anonimiteit. Maar daarnaast werden toch ook enkele bijdragen ondertekend: Mr. Dimond, J.W. Lake, J. Dunlop Esq., wat duidt op een zich bewust zijn van zijn dichterschap; men durfde althans openlijk ervoor uit te komen de maker van een gedicht te zijn. Het is moeilijk, zo niet onmogelijk, deze personalia na anderhalve eeuw te achterhalen en dit is voor mij ook secundair. In de eerste plaats wil ik hier onderzoeken wat de poëzie zelf inhield.

Enkele thema's waren een loflied op de drukpers, op het Engelse moederland (het was immers de tijd van het Engels tussenbewind van 1812 - 1816), op Amerika, tegen Frankrijk en Napoleon, odes op de vrouw en haar lichamelijke schoonheid, de verering voor een geliefde, een ballade over een schipbreuk, een leerdicht over gastvrijheid, tegen te veel drank en voor een gezonde slaap, een zang op het nieuwe jaar en een symbolische beschrijving van een sigaar die tot as wordt — evenals het leven.
Als we na deze "inventarisatie" een blik terugwerpen, moeten we constateren dat de gedichten weinig eigen zijn. Maar het nationale zal pas in de loop van de 19de eeuw in de Romantiek het onderwerp van inspiratie worden; men is meer gericht op het moederland en Europa's politiek dan op de eigen omgeving.
De vorm is met zijn overwegend gebruik van een vast metrum, een bepaald rijmschema en een regelmatige verslengte nogal traditioneel en ver verwijderd van de "schone on-orde" van de Romantiek. Ode, leerdicht, ballade en refrein-dichten geven een strofische variatie, al overheerst ook hier de regelmaat van het kwatrijn. Stijlverschijnselen als paradox, antithese, en beeldspraak die al of niet aan de klassieke wereld werd ontleend werden kwistig rondgestrooid. Deze poëzie is gelegenheidspoëzie van veilige burgers, niet van bewogen Romantici.
Ook de andere genres waren al vanaf het begin van de negentiende eeuw vertegenwoordigd. In de krant verschenen enkele Curaçaose dialogen en een toneelstukje. Van een sentimenteel prozageschrift dat als boek het licht zag, verscheen er ook fragment. Maar deze twee genres waren volstrekt onbetekenend in het Engels (en in het Nederlands evenzo.)
Een unieke literaire figuur in het midden van de negentiende eeuw is de bekende medicus-psychiater David Ricardo Capriles (1837-1902). Hij schreef zijn proefschrift in het Engels - hij studeerde in New York van 1854/1858 — en zijn latere medische artikelen voornamelijk in het Nederlands en Spaans.
Van juni 1857 tot september 1859 hield hij een *Daybook* bij, geheel volgens de 19de eeuwse studentenromantische traditie, waarin hij zijn ideeën, gedichten en korte notities en invallen van een romantisch-kritische jongeling neerschreef.
De gedichten zijn vooral in het Engels, soms in het Frans, terwijl hij later ook poëzie en proza in het Nederlands en vooral Spaans zal schrijven. Zijn Franse gedichten moeten in die tijd beroemd zijn geweest maar ze zijn verloren gegaan!

Zijn biograaf en uitgever van zijn nagelaten werk, Dr. G.E. van Zanen, oordeelt hem meer als een "dichterlijke natuur" dan een waar dichter, maar een fel levend mens met eigen mening. En Cola Debrot oordeelt in een diepgaand essay, waarin hij Capriles met Multatuli (Eduard Douwes Dekker) vergelijkt:

> "De multilinguaal kent vele talen, maar mist daardoor de vertrouwdheid met de ene taal, die vereist is voor de verwezenlijking van een genuanceerd schrijverschap. Het gevolg is dat de meertalige niet de taal hanteert, maar integendeel door de taal wordt gehanteerd en daardoor zich moeilijk vermag los te maken van de conventionele uitdrukkingsvormen die in de verschillende talen op verschillende wijzen hun neerslag vinden."

Voeg daar nog bij dat het gros van de bijna twintig in het *Daybook* verschenen gedichten over verliefdheid en mooie jonge meisjes gaat, dan is de waarde ervan voor onze tijd wel aangegeven. ●

(wordt vervolgd)

droga *(cont. di pag. 9)*

haña experiensia ku alkohòl òf algun otro droga na un edat hopi jong. P'esei FADA a publiká un foyeto pa mayornan relashoná ku fiesta ku mayornan mes of nan yu ta organisá na kas i e reglanan ku por establesé pa tal okashon.
Den e foyeto aki mayornan por lesa algun guia tanto pa fiestanan ku ta tene na kas i ora nan yu asistí na fiesta di otro amigonan òf ora di bishitá diskotèk. Ta mas ku klaro ku mayornan mes mester adaptá e sugerensianan hasí pa FADA na nan propio situashon i adaptá nan tambe na nan propio normanan i balornan edukashonal.

Guianan pa organisá fiesta na kas

A. Por lo menos un (preferibel mas) adulto mester ta presente na e evento. SI NO TIN ADULTO, NO TIN FIESTA. Un fiesta na kas sin supervishon di adulto por trese problema. Komo mayornan nos tin un responsabilidat legal pa ku nos yunan pa pèrkurá pa e fiestanan bai na un manera desente.

B. *Pone reglanan básiko pa bo yu adelantá*
1. Laga bo yu sa kiko bo ta spera di dje; e kier guia.
2. Informá nan kiko bo ta pensa di uso di droga i alkohòl.
3. Duna bo yunan diferente alternativa, pero establesé e límitenan na e mesun momento.
4. Kòrda bo yunan ku nan mester duna kuenta di nan komportashon.

C. *Pone límitenan*
1. Traha un lista di e invitadonan den un esfuerso pa desanimá "crashers" (personanan ku no ta invitá).
2. Establesé un ora fiho pa e fiesta kuminsá i kaba.

D. Konosé bo responsabilidat. Komo mayor i adulto nos por ta suheto di krítika fuerte i nos por haña nos den hopi problema ku lei si den nos propiedat tin uso di droga i/òf maluso di alkohòl.

P'esei .....

1. Sea alerta pa señalnan di uso di droga òf abuso di alkohòl.
2. Vigilá e invitadonan ku ta bandoná e fiesta i djei bolbe. Eksperiensia ta mustra ku den hopi kaso e hendenan aki a bandoná fiesta ku e intenshon di usa droga òf alkohòl.
3. Si bo ta sinti ku apesar di bo medidanan kosnan a bai for di man tòg, por fabor, no basilá pa yama polis pa ayudo.
4. Si bo ripará ku kualkier persona ta bou di influensia di alkohòl òf droga, yama

nan famia pa nan hiba nan kas sano i salvo.
5. Un otro idea: Pèrkurá pa tin kuminda i bibida no-alkohóliko.

Guia pa ora asistí fiesta di amigonan of ora bai diskotèk

A. Pèrkurá pa bo sa na unda bo yu lo ta.
1. Buska e adrès i number di telefon di esun ku ta organisá e fiesta, èts.
2. Bisa bo yu ku bo ta spera di dje ku e lo yama bo na telefon si e adres di fiesta, èts. mester kambia.

B. Tuma kontakto ku e mayornan di e organisador di e fiesta pa
1. verifiká e okashon;
2. segurá bo mes ku tin mayor presente;
3. ofresé bo yudansa pa esaki, si ta posibel.

C. Informá bo yu di bo preokupashonnan.
1. Diskutí ku bo yu e posibel situashonnan ku por surgi.
2. Lagu'e sa na unda e por haña bo.
3. Stipulá un ora aseptabel ku e mester bini kas.
4. Asegurá bo yu ku por yama abo òf otro persona spesífiko si ta nesesario.

D. Pèrkurá pa bo ta lantá ora bo yu yega kas. ●

grawata

* Nos ta recommandeer e Komisario van Politie masha nadrukkelijk ku e lo bai volg mas spoedig ku ta posibel un kursus di papiamento, pa asina Buchi Volk berdaderamente por begrijp e belangrijke dingens ku e ta papia na televishon .....

* Telkens als ik die jongens (en ook dat ene meisje) van de MEP met een stalen 'Onze-Lieve-Heer-gezicht' kritiek (een enkele keer best wel terzake, hoor) zie leveren op de huidige regering, vraag ik me af: "Waar halen ze in Godsnaam het *lef* vandaan?"

* Zou Don Mansur werkelijk de echte 'vakminister' zijn die hij nooit was, of zal hij het Paard van Troje blijken te zijn?

* Maduro & Sons en Mansur in één regering: is dat geen kartelvorming eigenlijk?

* M'a kere ku, despues ku Ted a bai, Tele-Noticias lo bira algo NOBO .....

* John - Volmacht - van der Badkuyp is officieel tot de balie toegelaten. We feliciteren ons Rechtssysteem met deze ongekend flexibele houding .....

* Onze vicieuze (pers)cirkel: 't nieuws dat 's avonds op de televisie is, staat de volgende dag vaak woordelijk in de ochtendkrant; 't nieuws van de ochtendkrant en de middagkrant hoor je 's avonds weer op de televisie. Heb je 't allemaal gemist, dan luister je gewoon de dag dáárop naar het 'nieuws' op de radio. (En vind je 't allemaal té ingewikkeld worden, luister dan gewoon naar Z-86 .....)

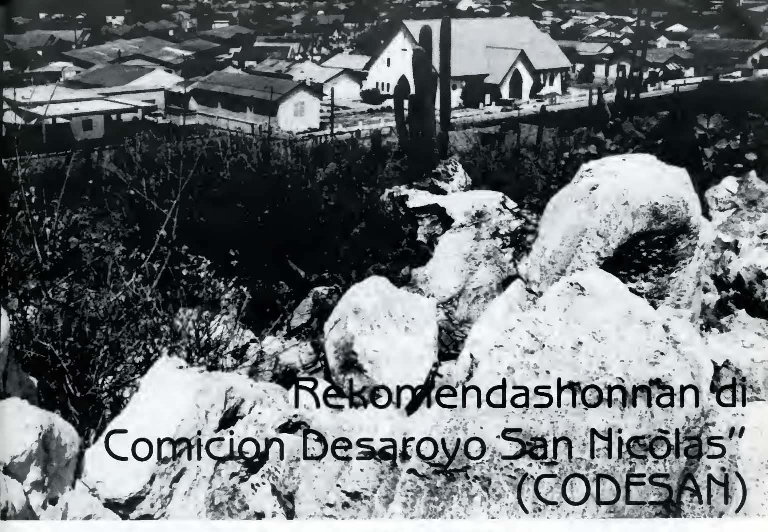
* *Te ainda:* Straño no, pero semper ora mi tende un hende di MEP papia tokante e falta di sentido pa *demokrasia* di e gobierno aktual, mi ta kuminsá tembla .....

* Eén verschil tussen deze en de vorige regering is dat deze jongens wérkelijk denken dat ze 't goed doen .....

* Hebben ze Berlinski nou al geopereerd?

* Op het SUA-congres verkondigde van der Kuyp in één adem dat we ons serieus moeten gaan voorbereiden op de onafhankelijkheid in '96 én dat we Nederland op onze blote knietjes moeten danken voor het feit dat ze zo goed voor ons zijn geweest sinds 1954. Begrijp *ik* het nou niet, of .....

* Si nos yama Berenschot na fin di '89 atrobe, e lo sali nos hopi mas barata ku un elekshon .....

Rekomendashonnan di Comicion Desaroyo San Nicolas" (CODESAN)

Desaroyo di San Nicolas, tanto den sentido ekonómiko komo den sentido sosial i kultural, ta algo ku tin nos tur hopi preokupá. San Nicolas, ku te apenas 25 aña pasá tabata un siudat bibo ku hopi moveshon, a para bira un siudat morto ku pueblo a duna e nomber tristo di "ghost-town". E motibonan ta konosí: e atenshon hopi limitá riba un parti so di Aruba di banda di gobierno i tambe e sla duru di seramento di Lago.
Na e momento aki ta parse ku ta bai pasa algo. Tin hopi idea pa mehorashon i saneamento di e situashon riba papel i nos a aserká CODESAN pa e detayenan den nan rapòrt. Nos a haña e rapòrt i nos ta publik'é integral partí den dos. Den e número aki nos lektornan por lesa e rekomendashonnan tokante e sektor sosial i kultural, tokante enseñansa, deporte, turismo i rekreashon. Den nr. 8 nos ta publiká e parti ku ta trata industria, komersio, servisio públiko, infrastruktura i vivienda.

Introdukshon

CODESAN, Comicion Desaroyo di San Nicolas a keda instituí dia 23 di aprel 1986 ariba petishon di Ministro Presidente di Aruba. E motibo ta pa kuminsá traha riba e desaroyo di San Nicolas i pa kombatí desaroyonan negativo ku ta tumando lugar na San Nicolas. Punto di Salida ta programa di Gobernashon 1986 - 1990. CODESAN ta eksistí di diferente hende i organisashon ku ta aktivo riba diferente tereno den komunidat i por konsideré komo un bon representashon di e populashon di San Nicolas.
E meta di CODESAN ta pa trese un kambio positivo den mentalidat i aktitut di e populashon di San Nicolas dor di interesá i stimulá e habitantenan i gobierno pa kontribui aktivamente na desaroyo di San Nicolas.
Pa por stimulá un desaroyo planifiká a keda stipulá ku esaki mester ta basá ariba un PLAN INTEGRAL DI DESAROYO, konteniendo aspektonan ekonómiko, sosial i espasial.
E rapòrt preliminario aki ta e promé paso pa yega na e plan integral di desaroyo di San Nicolas. E rapòrt ta un kompilashon di e idea- i rekomendashonnan di e kuater (4) sub-gruponan di CODESAN, enkargá ku respektivamente sektor sosial, sektor di turismo, sektor di komersio i industria, i sektor di infrastruktura i vivienda.

Promé resultadonan di Comicion Desaroyo San Nicolas

General

Despues di e reunion ku Promé Ministro nos komishon a pone algun punto básiko pa lokual ta trata nos tarea:

- Nos komishon no tin e posibilidat pa traha un plan integral kompleto pa gobierno di Aruba riba e desaroyo di San Nicolas.
- Nos komishon lo traha un lista di idea, sugerensia, alternativa i rekomendashon pa iniciá e proseso pa traha un plan total.
- E plan total mester wordo traha pa un komishon di gobierno ku eksperto kualifiká.
- Mester keda envolve nos komishon den e progreso di e trabounan di e komishon di eksperto.

1. Informashon direkto i kontinuo: For di e promé inventarisashon ta sali e nesesidat grandi pa mas informashon riba e plannan di gobierno, i otronan. Sin mas informashon direkto i kontinuo nos no por sigui traha.
2. Nesesidat di estudio i investigashon:
   - Un estudio amplio riba e potensial di desaroyo di e tereno di Lago teniendo kuenta ku posibilidatnan grandi i positivo pa ekspanshon di sentro den direkshon di laman for di "Maingate" te patras di "La Macorisana" banda di keuringslokaal.

→

— Esaki mester ta parti di un plan di desaroyo (espasio, ruimtelijk Ordening) pa San Nicolas.
— Investigá e posibilidatnan di "transshipment" via e wafnan.
— Investigá e posibilidatnan di invershon di "tax-insentive package" pa invershonnan industrial, komersial i turístiko.
— Un análisis di merkado laboral di San Nicolas.
— Un análisis di problemanan den enseñansa na San Nicolas.
— Usa tur rapòrt i investigashon, plan èts. ku tin kaba pa San Nicolas.

3. Enfrentamento di desaroyonan negativo den bida na San Nicolas: Nos trabounan ta mustra e nesesidat di algun struktura nobo pa por enfrentá e desaroyonan negativo den bida na San Nicolas:
   — Un areglo nobo pa renovashon, saniamento, hür pa esnan di menos rekurso i esnan ku penshun.
   — Leinan pa edifisionan/kasnan bashi i abandoná.
   — Kontol i mehorashon di e ambiente di bida di e siudat pa medio di "city inspectors" ku e leinan i podernan nesesario pa verbalisá riba tereno di: Limpiesa/konstrukshon/bista di e siudat/plantsunnan/utilidatnan públiko/tráfiko èts.
   — Amplia e aksesibilidat di e habitantenan na servisionan públiko. Esaki dor di:
     1. Amplia konsiderablemente e servisionan di departamentonan gubernamental pa San Nicolas (tambe pa komersio, industria i turismo esaki ta di hopi importansia).
     2. Krea un sentro di informashon/-"ombudsman" na San Nicolas.
   — Krea un instansia/fundashon permanente pa guia, konsehá i promové: negoshi/industria di eksportashon/industria chikito/kooperativanan/tayernan di obra di man/-"tourist related industry"/"coaching den maneho di negoshi, maneho di finansas i "bottlenecks" den negoshi na San Nicolas, èts.
   — Krea posibilidatnan pa fondonan spesífikamente pa desaroyo di San Nicolas sea via Banco di Desaroyo òf otro (Exxon).
   — Krea un zona industrial i un "free-zone" na San Nicolas. Ta pensa riba terenonan pa suid di Lago Heights i Zeewijk.
   — Pone e personal i fasilidatnan disponibel pa ehekushon di proyektonan riba tur tereno di bida.

Grupo 1: Sosial, kultural, edukashon, deporte

E personanan responsabel pa e parti aki di e rapòrt ta:
K. Augistin, trahadó sosial di bario San Nicolas; **R. Kock**, trahadó sosial di bario San Nicolas; **P. Geerman**, sosiólogo.

Puntonan di salida:

1. Pa ekilibrá e desaroyo general di Aruba mas, unda ku awor tin e tendensia di konsentrá i desaroyá Oranjestad i besindario, mester pone atenshon spesífiko na desaroyo di San Nicolas i besindario.

MAINSTREET

2. Lo mester optimalisá tur loke ta eksistí i tuma esaki komo punto di salida pa desaroyo general.
3. Den e rapòrt "Herment pa desaroyo di San Nicolas" a bini padilanti ku e hendenan na San Nicolas ta yuda otro, ta koopera ku otro, ta tolerante, èts. Ta ripará esei den diferente aspekto di bida. Mester mantené i stimulá e balornan aki.
4. E desaroyo ekonómiko hunto ku e aporte di gobierno riba tereno di maneho públiko mester ta e punto di salida pa planifikashon di desaroyo di San Nicolas.
5. Mester evitá ku desaroyo ekonómiko ta hasi ku e akseso di hendenan di menos rekurso na e previshonnan sosial ta bira mas difísil; por ehèmpel vivienda (preisnan ta subi, nesesidatnan primario ta bira karo). No mester pèrdè for di bista un desaroyo sosial husto pa tur hende.
6. Por konstatá un sierto grado di apatia na San Nicolas ku a krese durante tempo i ku awor a bolbe haya un sla dor di seramento di Lago. Mester restablesé konfiansa na San Nicolas. E hendenan mester sinti ku ta traha na nan mehorashon pa asina nan por involvé nan mes i partisipá aktivamente den bida na San Nicolas.
7. Tin ku pèrkurá pa no bini un desaroyo ekonómiko na San Nicolas ku no ta benefisiá e poblashon di San Nicolas direktamente, por ehèmpel: sin sufisiente empleo i sin sufisiente efektonan positivo den otro sektornan di desaroyo na San Nicolas.
8. Mester di un sentro di rehabilitashon òf un "mini-halfway-house" pa e.o. alkoholistanan, drogadiktonan i otro gruponan ku mester wordu reintegrá den nos komunidat.

Sosial

— Mester bini un kampaña di informashon tokante inskripshon pa desempleadonan na San Nicolas.
— Esaki mester sosodé na un ofisina di empleo (arbeidsbureau) na San Nicolas.
— Un análisis di e merkado di trabou na San Nicolas desde 1970 (kambio di ekonomia) ku atenshon espesial pa hobennan ta nesesario.
— Tin posibilidat i nesesidat di empleo den e siguiente ramonan na San Nicolas:
  * Kuido di ansiano (verpleegtehuis i open bejaardenzorg.
  * Lidernan deportivo profeshonal i "full-time" pa koordiná i stimulá aktividatnan i organisashonnan de portivo (por ehèmpel na SN-sportcenter).
  * Instruktornan profeshonal den varios ramo artístiko-kultural pa utilisá e enorme potensial artístiko na San Nicolas.
  * Trahadornan di hubentut pa koordiná, konsehá i stimulá e trabou di organisashonnan hubenil na San Nicolas.
  * Trahadornan sosial-kultural pa stimulá partisipashon aktivo di e habitantenan den desaroyo di nan bario.
  * Trahadornan sosial pa amplia e servisio di departamento sosial pa San Nicolas.
  * "City Inspectors"pa kontrolá, mantené i promové desaroyo di San Nicolas riba varios tereno ambiental i infrastruktural.
  * Personal pa mantenshon di hardinnan públiko, edifisionan públiko i pa limpiesa di San Nicolas.
  * "Ombudsman" pa e mesun servisio públiko manera "burovoorlichting" recien habrí na Oranjestad den edifisio bieu di ABO.
— Mester stimulá i duna un aporte na e diferente organisashonnan ku ta hasi trabou karitativo na San Nicolas. Mester hasi uso di nan eksperiensianan i mira kiko ta stroba nan pa sigui ku nan trabou i kon por solushoná esakinan.
— San Nicolas mester di "open bejaardenzorg" i un kas pa kuida ansianonan.
— Mester duna un aporte na "Meals on wheels" ku ta un ayudo esensial pa esnan ku no por tin un kuminda tur dia.
— Un "pre-selected clothing store" ta nesesario na San Nicolas. Esaki ta un tienda, posiblemente hunto ku un kostureria i sapateria pa drecha tur loke drenta segunda mano komo donashon, pa bende den e tienda. E preisnan mester ta mas barata posibel pa ta na alkanse di esnan di menos rekurso. E tienda lo krea empleo pa varios hende i lo por paga su mes gastonan. Esaki por kai bou di guia di "Directie Sociale Zaken of otronan.
— Mester di un akogida pa pashèntnan mental, aunke pa un periodo kòrtiko den kasonan króniko.
— Mester previshonnan sosial pa akogida di esnan sin un dak riba nan kabes (prevení problema manera San Pedro Hospital na Oranjestad).

Kultura

— Un aporte aktivo di gobierno riba tereno di kultura via por ehèmpel biblioteka nashonal i instituto di kultura na San Nicolas ta nesesario.
— Mester ofresé kurso, charla, eksposishon, èts. na pueblo di San Nicolas. Esaki lo por tuma lugar den Teresita Center, Don Bosco Club, John Wesley Auditorium, Bonaire Club of Esso Club.
— San Nicolas mester di un Sentro Kultural manera C.C.A. ku sala pa públiko i tur su fasilidatnan. Por usa Principal

→

Theater pa e meta aki.
- Mas instruktor kultural artístiko ta urgente.
- Mester fomentá e konsiensia históriko/-kultural di e poblashon di San Nicolas espesialmente pa ku e temporada despues di binimento di Lago. Esaki ta un kondishon pa e desaroyo general di San Nicolas.

Edukashon

Edukashon
- Mester apoyá e inisiativa pa bini ku un sentro di informashon na San Nicolas. E sentro aki por sirbi komo ofisina di ombudsman, ofisina di empleo i di "huurcommissie" a base di "spreek-uur". E sentro di informashon mester ta aktivo den tresemento di informashon pa públiko ora ta nesesario.
- Ta nesesario pa pone "bulletin-boards" na sitionan hopi bishitá pa públiko (bestuurskantoor, sentro médiko, postkantoor, èts.).
- Mester bini mas informashon i formashon den forma di charlanan práktiko pa ayudo propio (drecha artíkulonan di kas, obra di man, èts.). Aki ta pensa riba P.E.A., vakopleiding, biblioteka nashonal i I.C.A.

Deporte

- Mester hasi e akseso pa públiko na "sportpark" hopi mas fásil na tur ora di dia i no solamente ora tin wega.
- Mester renová i amplia sportpark ku un "speeltuin" (ku tin einan kaba) i un sporthal (pone dak pa e ganchanan eksistente).
- Mester di lidernan deportivo profeshonal i "full-time" pa koordiná i stimulá e aktividatnan i organisashonnan deportivo (por ehèmpel na SN-sportcenter).

SABANA'S herbarium

This completes the circle. Children want to be like adults and adults want to be like children. That neither can be the other ought to be obvious, but it is not. The kids of America are dicting because the adults of America are dicting. If need be, we will risk our health to look healthy. And for women, especially, the standards are becoming more and more difficult to meet. One researcher says that from 1958 to 1976 the Playboy centrefold girls got thinner and thinner until they are some 16% slimmer then the average women of their age - staple not included.

Uit een rapport van 'National Commission on Excellence in Education.'

"Each generation of Americans has outstripped its parents in education, in literary and economic attainment. For the first time in history of our country, the educational skills of one generation will not surpass, will not equal, will not even approach, those of their parents."

Een reflex van iemand die 30 jaar contact had met studenten.

"They don't read. They don't even read newspapers, except for sports and comics. They are abysmally ignorant of world figures ..... Their conversation is utterly devoid of intellectual curiosity or concern about social concern. They talk only of sports and television, with a little personal gossip. Their knowledge of popular television is astonishing ..... They even refer to themselves as ***kids.****"*

Teaching can be done only by consent. Hitherto, over centuries, the people who have mostly tended to withold consent and hence make teaching impossible have been pupils.

Hugo Young

Grupo 2: Turismo/Rekreashon

E parti aki ta na enkargo di **W. Geerman**, lider di bario; **G. Illidge**, komersiante; **L. Peterson**, èks-empleado di LAGO.

Puntonan di salida

Relashoná ku e trabou preparatorio pa ku e desaroyo turístiko di San Nicolas, aki ta sigui algun punto di salida ku mester tuma na konsiderashon.

- Planifiká i ehekutá e plan pa desaroyá Seru Colorado den ramo turístiko. Seru Colorado ta sumamente adekuado pa desaroyo turístiko di un kalidat halto i den sierto sentido por konkurí ku e desaroyo na Palm Beach.
- Buska finansiamento i ekspertisio pa desaroyá turismo na San Nicolas.
- Tene bon kuenta di San Nicolas nunka no tabatin nifikashon turístiko, pero tin bastante potensia pa por bira un sentro aktraktivo pa turismo.
- Mester instalá borchi i indikashon pa duna guia na un i tur kon pa yega na sitionan turístiko, rekreativo, históriko, komersial, èts.

Sentro di San Nicolas (SSN)

- Mester ekstendé e Sentro di San Nicolas riba e tereno di Lago te na laman i e posibilidatnan mester wordu studiá pa establesé fasilidatnan di waf i un pier na unda bapor di cruise pa turista, yatenan èts. por embarká. Asina nos lo logra un konekshon direkto entre e waf i su bunitesa turístiko i nos SSN Nobo.
- Mester pone tur punto ku balor históriko of monumental den bon kondishon i mester mantené nan debidamente.
- Mester embeyesé e SSN nobo ku plantamento di mata, ku parke i posibilidatnan pa hende por deskansá den fresko.
- Den e parti sentral di SN mester drecha i despues mantené e edifisionan i negoshinan.
- E lugarnan públiko eksistente manera lugar di para bus i taxi mester bai SSN i mester ekstendé esakinan ku un plasa sentral i un marche i un ofisina di turismo.
- Mester planea un konekshon mas direkto entre SSN i Seru Colorado.
- Restaurá e promé banko di Aruba, ku ta situá den sentro de San Nicolas.
- Stimulá aktividatnan kultural den Promenade (Sanifesta, shownan kultural, karnaval, konsierto di koronan di Pasku, èts.).
- En kuanto "Village": mantené su imagen históriko/kultural mas tanto posible, komo e úniko sitio na Aruba →

PROMENADE

SEROE COLORADO

ku tin e sabor Caribense Ingles. Embeyes'e ku mata lokal i ku parke. Propagá St. Maartenstraat komo e promé karetera asfaltá na Aruba i "Village" komo e prinsipio di karnaval na Aruba.

Kosta norte di San Nicolas

— Drecha i mantené e playa- i kuebanan komo sitionan rekreativo i hasi nan eksesibel ku bòrchi i konstruí kabana pa e piskadónan.
— Hasi posibel e reapertura di e kueba di mas grandi di Antias pa nòrt di Baby Beach.
— Eliminá e "pitch" na Grapefield i trese e area atrobe den su estado original ku santo blanko i plantashon di mata di druif. Kombatí i eliminá vruminga pretu i otro insektonan ku ta destruí e matanan di druif.
— Konvertí Grapefield den un sitio pa kampamento i pa otro aktividatnan rekreativo.
— Establesé un "horseranch" na Grapefield, inkluyendo "sightseeing-tours" riba kabai.
— Pomové windsurfing, surfing, sailing, snorkeling, diving ku tur su fasilidat nesesario.
— Mester mantené e area di 'noordkust' mas krudo/natural i mas intakto posibel, pero liber di tur obheto ageno.
— Investigá e posibel reapertura di "De Vuyst vliegveld" komo un sentro pa avioneta, servisio i mantenshon i tur otro fasilidat.
— Ekspandé e "golfcourse" pa 18 hoyo, embeyesé e sitio ku plantashon lokal i amplia servisio na públiko i turista. Mehorá e aksesibilidat na e sitio di "Golf course" ku bòrchi i mata kanto di kaminda.
— Ehekutá proyekto di restaurashon di Kustbatterij, konvirtiendo e sitio den un atrakshon turístiko, históriko i rekreativo (speeltuin/wandelpark).

Seru Colorado

— Desaroyá Seru Colorado komo un sitio turístiko i komo un bario espesialmente pa penshonadonan di eksterior di tal manera ku esun ta yuda e otro enbes di stroba otro.
— No tolerá "High-rise hotel" direktamente riba e poko beachnan ku tin.
— Restaurá e minanan di fosfat ku tur su ekiponan komo atrakshon turístiko/históriko.
— Establesé un Lago-museum.
— Establesé na Seru Colorado un "yachthaven", veranda-style restaurant, "playground-complex & minigolf", un komplèks pa "community services", "convention-hall".
— Mantené pomp di gasolin na Seru Colorado.
— Konektá Seru Colorado ku sentro di San Nicolas ku kamindanan mas direkto.
— Konektá Seru Colorado riba e sistema di transportashon.

YAMANOTA

Parke Nasional Yamanota

— E area aki mester ta mas aksesibel for di San Nicolas i mester desaroy'é komo atrakshon turístiko i rekreativo ku kaminda, bòrchi èts.
— Apuntá wardaboske pa kontrolá i mantené e sitio pa fungi komo guia.

● *(ta sigui)*

Rekomendashon

Abo i bo maletin pa ku komunikashon

di drs. W. Richard Pieternella

Resientemente a sali riba merkado un buki chikito pero baloroso, un buki ku tur edukador, tanto mayor, komo maestro, tur adulto mester tuma nota di dje.
Aki nos ta sita e introdukshon ku ta imprimí patras di e buki riba e kaft.

"E idea pa e buki aki a nase pa gran parti for di relashonnan di mayornan/edukadornan a base di nan eksperensia ku nan yiu, nan kompañero di bida i personanan en general. E saber teóriko i práktiko di e eskritor a sirbi komo kuadro pa realisá e buki total.

Komunikashon ta un parti importante di e fundeshi pa desaroyo di un ser humano. Un fundeshi ku mayornan ta forma pa nan yiu pa medio di edukashon.
Den edukashon, pues, komunikashon ta hunga un papel importante.

Mama, tata, edukadornan en general i futuro edukadornan lo tin di puntra nan mes kua ta e metanan pa ku edukashon, kon nan lo por trata di logra esaki, kon nan lo por ekspresá nan sentimientonan, pensamentonan, lokual nan ta deseá i/of lokual nan ta haña nesesario pa ku otro, pa ku nan yiu ..... na un manera efektivo.

P'esei ta importante pa ta krítiko, pa reflekshoná riba bo sistema di komunikashon: bo maletin ku bo ta karga pa ku komunikashon."

S&K ta di opinion ku ta bale la pena pa pone atenshon riba e buki aki, komo ku e lo por duna un gran kontribushon na e diskushon tokante *"edukashon"*, edukashon ku ta e tarea di mas difísil ku ta eksistí.
Ki ora mi por papia di un bon edukashon? Kiko ta mi responsabilidat komo un bon edukador? Mi ta konsiente di loke mi ta hasi komo edukador? Kiko ta balor di komunikashon? Ki ora mi por papia di independensia? Preguntanan sumamente difísil.
E buki aki por sirbi komo guia pa yega na un kontesta; e ta duna nos e puntonan di salida pa nos mes sigui elaborá riba e tema di edukashon.
E buki no ta un buki hopi pisá di Pedagogia, pero un buki práktiko ku ehèmpelnan for di nos mes ambiente, ku ta pone ku fásilmente nos por rekonosé e problema, e situashon i nos mes posishon den henter e asunto. E buki por fungi komo guia, no solamente pa mayornan ku yiu, pero tambe pa e maestronan en general i pa e maestronan di "teoria di komunidat" (maatschappijleer) i na tur e diferente tiponan di enseñansa ku nos konosé (di skol básiko te Apa).
E preis no por ta un obstákulo, Afl. 4,— i e buki aki ta obtenibel na Osticeba. ●

VAN HET BESTUUR

E promé Kongreso di Sindikatonan Uní di Aruba

Riba e dianan 28, 29 i 30 di ougùstùs último Sindicatonan Uní di Aruba (S.U.A.) a tene nan promé kongreso.
Den e número aki S&K direktiva di SIMAR ta presentá e puntonan ku presidente di S.U.A., Burny Every (ku alabes ta presidente di SIMAR), a trese dilanti na apertura di e kongreso.
Den e próksimo número nos lo elaborá riba e kontenido di e kongreso i riba e resolushonnan, ku riba dia 6 di sèptèmber, ora e kongreso kontinuá, lo keda formulá.

Pakiko?

Den e último lunanan di 1984 despues di e anunsio ku Lago ta bai sera, sindikatonan a bin huntu. Tabatin hopi reunion i diskushon. Amargura di rekuerdonan di pasado, i sierto deskonfiansa tabata lur den tur skina. Tòg a yega e momento dia 31 di yanüari ku sindikatonan masalmente a marcha pa demostrá nan malkontento. Despues tabatin e akshonnan i welga di GABA, SEPA i SIMAR i e otro sindikatonan a hasi un esfuerso i a demostrá nan solidaridat.
Hopi biaha e union ku nos tur ta deseá a wordo menasá, a kore peliger. Trabou i problema den propio seno a trese kuné ku nó tur biaha por a traha huntu den un forma óptimo. Tòg e sindikatonan a sa di haña otro i a firma un akuerdo dia 23 di yanüari di e aña aki.
Un akuerdo tabata e komienso. E meta ta pa yega na un organisashon orgániko. *Importansia* di e *kongreso* aki ta ku durante e kongreso aki lo mester keda fihá, na un manera kla, ku e *union* ku a keda konkretisá ariba papel na yanüari último, tin un base bastante firme, pa segun e *union* desaroyá, traha den direkshon di legalisashon di e *union sindikal* aki.

Importansia di e *kongreso* aki ta pa fortifiká e *union sindikal.* Trabounan den propio sindikato tin biaha ta frena e intensidat i frekuensia pa traha den union sindikal. E 2 dianan aki ta brinda e oprtunidat pa fortifiká e union aki. Delegadonan di tur e sindikatonan presente lo tin e oportunidad pa diskutí huntu a base di e tópikonan presentá. Trahadónan ku diferente ofishi por sinta huntu den un atmósfera di *rèspèt* pa scucha otro, pa dialogá i pa bin na konklushonnan ku mester tin komo meta: re-enforsá e union.
Si nos ta dispuesto pa kontinuá ku e lucha, nos mester buska e medionan pa perfekshoná e partisipashon sindikal ku nos ta bogando p'e.

Un partisipashon real

Den pasado tabatin kongreso di FESINA por ehèmpel, e federashon sindikal promé ku S.U.A., pero e índole di e *kongreso aki* ta otro.

Ta mashá bunita pa representantenan di Gobierno i parlamento ta presente na apertura di e *kongreso* aki. Ohalá ku nó ta pa drecha *"image"*. Echo ta ku pa promé biaha gobierno a aseptá pa kooperá i trese su ideanan dilanti. Ohalá ku despues ta tene kuenta ku e ideanan fomentá den e *kongreso* aki. Nos ta spera di tende kon Gobierno ta mira e partisipashon sindikal.
No por keda na palabra di bon intenshon. Sindikatonan kier palabrashonnan konkreto i muestranan di parti di gobierno ku partisipashon real kiermen lokual e palabranan ta nifiká.
I no solamente gobierno, pero empresanan, direktivanan partikular, en korto

→

bisá, tur doño di trabou mester sa di respetá i duna balor na sindikatonan ku t'ey pa defend'é interes *material* i *ideal* di tur ku ta forma forsa laboral, sin kual e komunidat aki nó por sobrebibí.

I nos, sindikalistanan mester ta konvensí ku nos mester intensifiká nos agresividat pa logra e metanan ku nos ta bai pone nos dilanti den e dianan aki.

Mirando e desaroyonan riba tereno laboral desde 1984 i e "drawback" ekonómiko ku nos isla ta pasando aden teniendo na kuenta e sakrifisionan ku e trahadónan a i ta hasi i sigur en bista di e desaroyo ku e sindikatonan ta den, ta mas ku sigur ku mester bin ku re-orientashon ariba e problemátika di partisipashon sindikal.
Na komienso mi a papia di sintimientonan di orguyo. Ta un orguyo p'ami pa por ta pará akinan awor akí i por papia komo presidente di S.U.A. E orguyo aki nó ta a base di mi persona, pero e orguyo t'ei pasobra mi ta un hende muhé.Nos tur sa ku te ainda hende muhénan ta hiba un lucha nó solamente di emansipashon pero un lucha duru pa rekonosemento pa ku su kapasidat i un trato igual pa su derechonan.

Mester ta bisto pa un i tur ku e krisis ekonómiko ku nos pais ta pasando aden a trese kuné ku atrobe e situashon a surgi ku ta e hende muhé ta esun ku mas lihé ta wordu perhudiká. Nos ta pasando den un tempo ku ta e hende muhé ta karga e responsabilidat pa su famia pa varios motibo; por ta ku su kasá ta desempleá, òf ku e kasá no t'ey mes mas i si ta soltera e ta, fásilmente por deskart'e sin tene kuenta ku nó solamente e tin di kria su mes, ku e tin derecho riba un bida independiente, ku hopi biaha ta e ta esun ku tin di sostene i kria otronan den su famia. Ta promé biaha ku un hende muhé a keda eligí komo presidente di Sindikatonan Uní. Na yanüari di e aña aki e kompañero-presidentenan a demostrá ku den sindikalismo nó tin distinkshon di sekso.

Nos ta konvensí ku e echo aki tabata un estímulo pa hopi hende muhé bira mas konsiente di e balor ku nan tin. I pa e motibo ei mi ta orguyoso di por dirigí palabra aki." •

VOOGDIJRAAD ARUBA un nesesidat!

Ultimamente Voogdijraad Aruba tabata den notisia ku kasonan hopi tristo di situashonnan ku basta mucha na Aruba ta biba aden. Parse ku hopi adulto ainda no ta komprondé ku nos tin ku trata nos muchanan ku amor, kariño i delikadesa, pa nan por krese, desaroyá bira hende ku sentido di responsabilidat i sin frustashon. S&K a kompilá un artíkulo for di informashon tokante e funshon di Voogdijraad ku nos a haña di sra. Ivonne Spellen, hefe di Directie Voogdijraad. E instansia aki t'ei pa protekshon di nos muchanan i esei kier men ku nos tur, i sigur nos komo maestro, por akudí na e instansia aki ora nos ta na altura di situashonnan ku no ta manera debe ser.

Historia

E idea pa traha lei pa protehá mucha kontra e poder demasiado grandi di e mayornan riba nan yiunan i tambe pa protehá mucha kontra maltrato i eksplotashon a lanta na Europa pa promé biaha den siglonan medio.
For di prinsipio di tur tempo e poder di mayornan, e asina yamá "patria potestas", tabata un derecho intokabel, i asta tabata asina ku entre otro den e tempo di Spartanonan mayornan tabata disidí si un mucha por a keda na bida si òf nò.
Kastigo korporal pisá di mucha, trabou di mucha den fábrika i den kampo bou di sirkumstansianan teribel i ahigiéniko tabata destino di hopi mucha. Historia ta relatá di mucha di 4 i 5 aña di edat ku mester a traha den fábrika di 5 or di mardugá te 7 or di anochi. Tin di nan ku mester a sinta podjó (gehurkt) tur e tempo ei, loke tabatin komo konsekuensia desfigurashon serio di nan kurpa. Trabou di anochi tambe tabata mashá normal.
Den e siglonan medio a kuminsá bini protesta kontra e poder eksagerá aki di mayornan. Diferente autor a publiká buki tokante e asunto aki i nan tabata boga pa mehorashon di e sistema di edukashon, pa mihó enseñansa, pa eliminashon di trabou di mucha i pa frenamento di maltrato di mucha.
Inglatera, ku a konosé e Revolushon Industrial ya kaba den e di dos parti di siglo 18, tabata e promé pais ku a haña leinan di fábrika pa reglamentá trabou di mucha: na 1802 a stipulá un lei ku no ta permití pa mucha traha anochi, ni mas ku 12 ora pa dia. Na 1833 "Factory Act" a drenta na vigor i awo a prohibí trabou di mucha bou di 9 aña.
Na Hulanda ta te na 1840 numa (riba kontinente Revolushon Industrial ta entre 1850 i 1870) a kuminsá papia di e problemátika di trabou di mucha. Interesante ta ku na Hulanda e promé leinan pa protehá mucha di fin di siglo 19 tabata resultado di e moveshonnan di obrero i di hende muhé ku a kuminsá lanta e temponan ei.
P'esei no ta nada straño ku e promé lei di protekshon di mucha (e "kinderwetje van Van Houten") di 1874 no tabata konténé nada mas ku un protekshon di trabou di mucha bou di 12 aña.
No tabatin kontrol di gobierno riba ehekushon di e lei aki.
E di dos lei di trabou a keda kla na 1889 i e tabata konténé redukshon di ora di trabou te máksimo 11 ora pa dia pa mucha bou di 12 aña, pa hoben entre 12 i 16 aña i pa hende muhé, i ademas tabata prohibí trabou di anochi i riba diadomingo pa e tres gruponan aki. Tambe tabata prohibí pa hende muhé traha e kuater simannan despues di parto.
Ku e lei aki a introdusí tambe inspekshon di trabou. Inspekshon di trabou a pone ku e hendenan a kuminsá respetá e leinan aki mas i a lo largo nan a kuminsá sinti falta di lei ku tabata protehá e mucha mas mihó. Despues di hopi problema e leinan aki a keda kla na 1901 (Kinderwetten van Cort van der Linden). Sinembargo a dura te dia promé di desèmber 1905 promé ku por a introdusí e leinan aki.
Den historia aña 1905 ta sumamente →

importante, pasobra ta den e aña ei a funda "Voogdijraad", e instansia ku segun lei ta enkargá ku ehekushon i kontrol di e leinan pa protekshon di mucha.
Na e mesun momento ku na Hulanda Voogdijraad a keda instituí na Antianan Hulandes komo parti di Reino Hulandes.

For di 1905 te awe a keda kambia, drecha i amplia e leinan Hulandes pa protekshon di mucha i esei ta pone ku awe na 1986 Voogdijraad ta posee un pakete di medida pa protekshon di mucha ku, segun e sirkunstansianan partikular di kada mucha, por adaptá for di promé ku e mucha nase te na e momento ku e bira mayor di edat (esei ta ora e kumpli 21 aña òf promé ku esei ora e kasa).

Pa Voogdijraad e mucha ta sentral i e t'ei pa atendé i protehá e interesnan di e mucha.
E deklarashon di Nashonnan Uní di dia 20 di nòvèmber 1959 tokante e Derechonan di Mucha a duna mas nifikashon na i a profundisá mas ainda e nesesidat pa protehá e interesnan di e mucha.
Entrante promé di yüli 1956 a reorganisá e trabou di Voogdijraad na Hulanda i e nomber di e instansia aki a bira "Raad voor de Kinderbescherming". Na Antianan Hulandes e nòmber a keda "Voogdijraad".

E trabou di Voogdijraad

Na promé lugá mester bisa ku e trabou i kompetensia di Voogdijraad ta stipulá pa lei i ta pará tambe den e bukinan di lei.
En korto e trabou ta kontené lo siguiente:
— pèrkurá pa tur mucha tin un voogd, un persona ku ofisialmente ta karga responsabilidat riba e mucha;
— duna konseho na hues den kasonan di adopshon, despues di divorsio òf separashon, ora di kambio di voogd;
— prepará kasonan ku mester bai dilanti di hues pa mantenshon di e mucha;
— kobra i paga plaka di mantenshon;
— pèrkurá pa kuido di e mucha ku ta bou di guia di Voogdijraad (pa fiskal;
— investigá e diferente medidanan pa protekshon di mucha ku lei ta stipulá i laga imponé esakinan na unda ta nesesario (ontheffing, ontzetting, onder toezicht stelling, adoptie).

Fuera di e tareanan aki ku ta poní den lei, Voogdijraad ta aktua komo instansia di ayudo tambe pa entre otro:
— buska famia di kriansa,
— pone muchanan den famia di kriansa òf den internado ora ku ta hopi nesesario,
— duna informashon general i hurídiko,
— investigá enkuanto pagamento di mantenshon ora ku mester aumentá òf rebahá e plaka,
— intermediá ora tin problema den famia i problema matrimonial.
— intermediá ora tin problema den famia (p.e. despues di divorsio),
— hasi investigashon riba petishon di hues, ora un mayor ta nenga un yiu komo yiu legítimo òf ora un tata ta pidi pa kita nòmber di un yiu ku el a rekonosé,
— tambe Voogdijraad ta pèrkurá pa algo wòrdo hasí ora un mayor ta deskuidá òf maltratá su yiu;
— muchanan mas grandi ku tin problema sea ku papa òf mama òf kualkier otro hende tambe hopi biaha ta aserká Voogdijraad.

Voogdijraad Aruba tin tres departamento ku un total di mas o menos 16 empleado;
1. E departamento finansiero ta pèrkurá pa paga e plaka ku drenta na e mayor pa mantenshon di su yiu(nan). Tambe e departamento aki ta pèrkurá pa e mama i e muchanan ku ta biba na p.e. Hulanda haña nan plaka. Kon e plaka ta drenta Voogdijraad?
Mantenshon di yiu ta deber di tur persona ku tin yiu, ku otro palabra di tata í di mama. Komo ku mayoria bes e muchanan ta keda serka nan mama, ta resultá ku e tata ta esun ku mester paga plaka di mantenshon. Un kategoria di tata ta paga boluntariamente, sea direktamente na e mama na kas, sea ku intermediashon di Voogdijraad.
Otro kategoria ta paga na Voogdijraad (lei ta stipulá esaki) a base di un desishon di hues. Den e kasonan aki Voogdijraad ta pone embargo (beslag) riba e sueldo di e tata i ta kita e plaka for di sueldo di e tata i ta mand'e pa Voogdijraad. Pèrkurá pa kita e plaka di mantenshon i pa esaki drenta na Voogdijraad ta tarea di e hendenan ku ta traha den departamento finansiero.
2. Un otro parti ta departamento atministrativo ku ta pèrkurá pa tur loke mester tip i manda afó. Pues tur petishon na hues, tur karta pa otro instansianan, rapòrt pa hues, èts.
3. E departamento sosial ta atendé e hendenan ku bini ku nan diferente problemanan. E ta konsistí di e trahadónan sosial ku ta bishitá tambe kas di hende i/òf skol ora nan ta trahando riba un kaso pa mira kon ta bai ku e mucha.

E trabou di Voogdijraad ta hopi difísil i kompliká i mester sosten di henter komunidat. P'esei Voogdijraad ta hasi un súplika na tur hende i espesialmente na tur maestro ku un gran parti di dia ta ku e muchanan pa asina tin algo sospechoso pone Voogdijraad na altura pa e por hasi algo na fabor di e mucha. ●